

Motion till riksdagen 2025/26:3586

av **Teresa Carvalho m.fl. (S)**

Utgiftsområde 4 Rättsväsendet

Innehållsförteckning

Förslag till riksdagsbeslut.....	4
Motivering	12
1 En politik för trygghet och säkerhet	13
2 Socialdemokraternas kriminalpolitiska prioriteringar	13
2.1 Gängkriminalitet och organiserad brottslighet	13
2.2 Mäns våld mot kvinnor	14
2.3 Ett tydligare fokus – ”repression med precision”	14
2.4 Att förebygga brott och bryta nyrekryteringen	15
2.5 Utvärdering, uppföljning och evidens	16
3 Ekonomiska satsningar inom utgiftsområde 4	17
4 Åtgärder mot gängkriminalitet och organiserad brottslighet.....	17
4.1 En svensk maffialag.....	17
4.2 Dubbla straff för gängkriminella	18
4.3 Begränsningsåtgärder för gängkriminella.....	18
4.4 Skärpta straff för rekrytering av barn till gängkriminalitet	18
4.5 Skärpta straff och sanktioner vid onlineförmedling av kriminella uppdrag	19
4.6 Skärpta straff för köp av narkotika av barn	19
4.7 Skärpta straff och påföljder för unga som begår grova brott.....	19
4.8 Ett nationellt avhopparprogram	20
4.9 Särskilda insatser för att synliggöra och bemöta tjejer inom den organiserade brottsligheten	21
4.10 Vapenamnesti och tipspengar	21
4.11 Tillträdesförbud till gallerior för gängkriminella	21
4.12 En ny förverkandefond	21

4.13 Inrätta en task force vid sprängningar	22
4.14 Nollvision om öppna drogsener	22
4.15 Skärp kontrollen av mördardrogerna	23
4.16 Höjda straff för synnerligen grov ekonomisk brottslighet.....	23
4.17 Fler åtgärder mot ekonomisk brottslighet och arbetslivskriminalitet	23
4.18 Använd Utbetalningsmyndigheten för att punktmarkera gängen	24
4.19 Utökade möjligheter till utvidgade bakgrundskontroller.....	24
5 Åtgärder för att bekämpa mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld.....	25
5.1 Nollvision om mäns våld mot kvinnor och barn	25
5.2 Kriminalisera psykiskt våld och ekonomiskt våld.....	25
5.3 Säkerhetsstraff för återfallsvåldtäktsmän	26
5.4 Släppsamtal och åtgärder i samband med permission eller frigivning	26
5.5 Bättre stöd till våldsutsatta kvinnor	27
5.6 Trygga skyddade boenden utan vinstdrift.....	28
5.7 Geografiska kontaktförbudsområden vid extra stor hotbild	28
5.8 Barnahus i hela landet.....	29
5.9 Barns rätt till skydd från umgänge med en våldsam förälder	29
5.10 Våld i ungas parrelationer.....	30
5.11 Hedersrelaterat våld och förtryck	30
5.12 Prostitution och människohandel.....	31
5.13 Dokumenterade sexuella övergrepp och pornografi.....	32
6 Övriga rättspolitiska frågor.....	32
6.1 Ett stärkt brottsofferperspektiv	32
6.2 Säkerställ brottsofferjourens finansiering	33
6.3 Ta Trygghetsberedningens förslag vidare	34
6.4 Slopad mängdrabatt vid brott mot liv, hälsa eller trygghet	34
6.5 En översyn av bestämmelserna om förundersökningsbegränsning och åtalseftergift	35
6.6 Kriminalisera att hålla sig undan delgivning	35
6.7 Tillståndsplikt och tillsyn av idrottsagenter i Sverige	36
6.8 Översyn av brottsbalkens bestämmelser om stalkning	36
6.9 Förbud mot militärliknande, halvautomatiska vapen vid jakt	37
6.10 Våldsbejakande extremism och terrorism	37
6.11 Återkallelse av medborgarskap vid allvarlig brottslighet.....	38
7 Polismyndigheten	39
7.1 Arbetet med att stärka svensk polis ska fortsätta.....	39
7.2 Nytt mål om 50 000 polisanställda år 2032	39

7.3	Moratorium mot ytterligare nedläggningar av polisstationer	39
7.4	Reglerad inställetid och bättre kontaktmöjligheter	39
7.5	Polisens verktyg i brottsbekämpningen	40
7.6	Utökade möjligheter till användning av övervakningskameror.....	40
7.7	Polisers utrustning och arbetsvillkor	41
7.8	Mångfald inom polisen	41
7.9	Behov av ökad polisiär grundforskning.....	41
7.10	Enheter mot kriminalitet online ("nätpoliser")	42
7.11	Spetskompetens vad gäller mäns våld mot kvinnor	42
8	Ekobrottsmyndigheten.....	43
8.1	Värna och satsa på Ekobrottsmyndigheten.....	43
9	Kriminalvården.....	43
9.1	Snabbare utbyggnad av anstalter och häkten.....	43
9.2	Värna Kriminalvårdens uppdrag.....	44
9.3	Ökade resurser för utbildning och vidareutbildning för Kriminalvårdens anställda	45
9.4	Barn med anhöriga i fängelse	45
9.5	Kriminalvårdens särskilda ungdomsavdelningar.....	46
10	Säkerhetspolisen	46
10.1	Säkerhetspolisens informationshantering	46

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen anvisar anslagen för 2026 inom utgiftsområde 4 Rättsväsendet enligt förslaget i tabellen i motionen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att samhället ska vara organiserat så att kriminalitet så långt som möjligt förebyggs och så att medborgare skyddas från brott och ges upprättelse ifall de ändå utsätts, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kriminalpolitiska åtgärder ska vara rättssäkra och träffsäkra och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att för varje extra krona som satsas på rättsväsendet också lägga en krona på det förebyggande arbetet och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett nytt riskfamiljsprogram för barn och familjer med riskfaktorer och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lagen om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete behöver följas upp för att säkerställa att alla kommuner ges tillräcklig statlig finansiering för att klara uppdraget och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge skolan ett tydligare brottsförebyggande uppdrag och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skolan, polisen och socialtjänsten bör informera och utbilda om gängkriminalitet och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skolsocionomer och strukturerat våldsförebyggande arbete på skolor med tuffast förutsättningar och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett ledarskapsprogram som garanterar fler utbildade föreningsledare och fler aktiviteter särskilt riktat mot eftersatta bostadsområden och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det offentliga bör överta all HVB-hemsvård av ungdomskriminella och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ökade befogenheter för personal på HVB och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om punktmarkering av unga, genom antingen följeslagare eller fotboja, och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning med uppdraget att se över hur vi kan utveckla och förstärka den nationella kompetensen för utvärdering och kunskapsinhämtning inom kriminalpolitiken och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska tillsätta en utredning för en ny svensk maffialag och tillkännager detta för regeringen.

16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa dubbla straff för gängkriminella enligt förslaget i SOU 2025:66 och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda en ny ordning med begränsningsåtgärder för gängkriminella och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utvärdera och se över möjligheten att ytterligare skärpa straffen för rekrytering av barn till gängkriminalitet och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att polisen bör ges rätt att beordra nedtagning av annonser om kriminella uppdrag och annat kriminellt material online på samma sätt som terrorismmaterial i dag kan hanteras och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kännbara böter och viten ska kunna utdömas mot onlineaktörer som inte tar sitt ansvar för att motarbeta förmedling av kriminella uppdrag, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör arbeta tätare med civilsamhället och branschaktörer i exempelvis dataspelsbranschen för att bygga upp en motståndskraft mot hat, hot och kriminalitet online och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om strängare straff för köp av narkotika av barn och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om nya straff och påföljder för unga som begår grova brott, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att generella sänkningar av straffbarhetsåldern bör avvisas men att en tillfällig sänkning vid allvarliga brott kan prövas och utvärderas, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om särskild utskrivningsprövning för unga som begår särskilt allvarliga brott och riskerar återfall, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om säkerställd skolgång och möjligheterna till individuellt utformad verksamhet för minderåriga som avtjänar straff inom kriminalvården, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att prioritera arbetet med snabbare lagföring av unga och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett nationellt avhopparprogram och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om särskilda insatser för att synliggöra och bemöta tjejer inom den organiserade brottsligheten och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vapenamnesti och tillkännager detta för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om tipspengar för information om vapen och tillkännager detta för regeringen.
32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lagen om tillträdesförbud till butiker, badanläggningar och bibliotek ska breddas till att även

- omfatta gallerior och att lagens begränsning till personer över 15 år bör avskaffas och tillkännager detta för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta en förverkandefond och tillkännager detta för regeringen.
 34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta en task force vid sprängningar och tillkännager detta för regeringen.
 35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en nollvision om öppna drogsccener och tillkännager detta för regeringen.
 36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om skärpt kontroll av sådana narkotikaklassade läkemedel som ofta används vid grova våldsdåd, t.ex. Tramadol, och tillkännager detta för regeringen.
 37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det för skattebrott bör införas en ny nivå, synnerligen grovt brott, för vilken maxstraffet ska vara tio års fängelse, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
 38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det för bidragsbrott bör införas en ny nivå, synnerligen grovt brott, för vilken maxstraffet ska vara tio års fängelse och tillkännager detta för regeringen.
 39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det för bokföringsbrott, bedrägeri, svindleri, förskingring och penningtvättsbrott bör införas en ny nivå, synnerligen grovt brott, för vilken maxstraffet ska vara tio års fängelse och tillkännager detta för regeringen.
 40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förstärkt tillsyn och höjda sanktionsavgifter och tillkännager detta för regeringen.
 41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om svartlistning av fuskande företag och tillkännager detta för regeringen.
 42. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om uteslutande av orimligt låga anbud vid offentliga upphandlingar och tillkännager detta för regeringen.
 43. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om begränsning av antalet underentreprenörsled i riskbranscher och tillkännager detta för regeringen.
 44. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utveckling av den myndighetsgemensamma satsningen mot organiserad brottslighet och tillkännager detta för regeringen.
 45. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt ska återkomma med proposition om höjning av minsta tillåtna aktiekapital i aktiebolag och tillkännager detta för regeringen.
 46. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt ska återkomma med proposition om att återinföra revisionsplikten för fler aktiebolag och tillkännager detta för regeringen.
 47. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över om fler brott ska leda till näringsförbud och tillkännager detta för regeringen.
 48. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Utbetalningsmyndigheten tillgång till Polismyndighetens underrättelser gällande gängkriminella och tillkännager detta för regeringen.
 49. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Utbetalningsmyndigheten mandat att interimistiskt stoppa utbetalningar i väntan på slutgiltigt besked från ansvarig myndighet och tillkännager detta för regeringen.

50. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sveriges kommuner bör ges resurser och rätt förutsättningar för det brottsförebyggande arbetet, däribland möjlighet till utvidgade bakgrundskontroller på blivande anställda och befintlig personal, och tillkännager detta för regeringen.
51. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en nollvision om mäns våld mot kvinnor och barn och tillkännager detta för regeringen.
52. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett nationellt våldsförebyggande program och tillkännager detta för regeringen.
53. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett program för män som utövar våld, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
54. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en kriskommission för att bekämpa mäns våld mot kvinnor och tillkännager detta för regeringen.
55. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kriminalisera psykiskt våld och tillkännager detta för regeringen.
56. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kriminalisera ekonomiskt våld och tillkännager detta för regeringen.
57. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en särskild utredning gällande eftervåld och eftervåldets olika uttryck och tillkännager detta för regeringen.
58. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om införandet av säkerhetsstraff och tillkännager detta för regeringen.
59. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att brottsutsatta kvinnor själva ska få välja hur de vill ta emot information inför det att gärningsmän beviljas permission eller friges, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
60. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Kriminalvården och polisen bör ta fram en ordning för standardiserad informationsdelning inför permissioner eller frigivningar och tillkännager detta för regeringen.
61. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om s.k. släppsamtal och tillkännager detta för regeringen.
62. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om stöd till våldsutsatta kvinnor och tillkännager detta för regeringen.
63. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om lex Lotta och tillkännager detta för regeringen.
64. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om våldsutsatta kvinnors rätt till bostad och tillkännager detta för regeringen.
65. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om våldsutsatta kvinnors förtur till allmännyttiga bostäder och tillkännager detta för regeringen.
66. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om stöd till kvinnor med skyddade personuppgifter och tillkännager detta för regeringen.
67. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om våld mot äldre kvinnor och tillkännager detta för regeringen.
68. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om trygga skyddade boenden och tillkännager detta för regeringen.
69. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att reservera driften av upphandlade skyddade boenden till endast idéburna organisationer och tillkännager detta för regeringen.

70. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över dagens kontaktförbudslagstiftning vad gäller möjligheterna att inrätta geografiska områden som förövaren inte får lämna och tillkännager detta för regeringen.
71. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur barnahusens verksamhet kan förstärkas och tillgången till barnahus säkerställas i hela landet och tillkännager detta för regeringen.
72. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa certifiering av barnahus och tillkännager detta för regeringen.
73. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om barns rätt till skydd från umgänge med en våldsam förälder och tillkännager detta för regeringen.
74. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av ökad forskning och utbildning gällande våld i ungas parrelationer och tillkännager detta för regeringen.
75. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om hedersrelaterat våld och förtryck och tillkännager detta för regeringen.
76. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om lagstiftning mot omvändelseterapi och omvändelseförsök och tillkännager detta för regeringen.
77. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett nationellt förebyggande program som riktar sig mot unga som befinner sig i sammanhang där strukturer och normer kring heder är tonsättande, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
78. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om prostitution och människohandel och tillkännager detta för regeringen.
79. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta slutsatserna från SOU 2023:97 vidare vad gäller brister i Sveriges internationella åtaganden gentemot personer som utsätts för prostitution eller människohandel, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
80. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de som utsätts för sexköp bör ges status som brottsoffer och tillkännager detta för regeringen.
81. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de nya bestämmelserna om kriminalisering av sexköp på distans bör följas upp och att de plattformar som erbjuder livesända sexuella handlingar bör stängas ned och tillkännager detta för regeringen.
82. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sexköp bör bli ett s.k. artbrott och tillkännager detta för regeringen.
83. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta bort kravet på dubbel straffbarhet vid köp av sexuell tjänst utomlands och tillkännager detta för regeringen.
84. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av en stömlinje inriktad på att hjälpa barn att få bort sexuellt övergreppsmaterial från internet och tillkännager detta för regeringen.
85. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Brottsoffermyndigheten i uppdrag att genomföra en förstudie om hur en verksamhet som hjälper vuxna att ta ned material från plattformar på internet kan organiseras och utvecklas och tillkännager detta för regeringen.
86. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning för att kriminalisera deepfake-pornografi och tillkännager detta för regeringen.

87. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av pubertetsutvecklingsrekvisitet i barnpornografibrottet och tillkännager detta för regeringen.
88. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sociala medieföretag ska ta större ansvar för att förebygga och bekämpa att barn utsätts för sexuell exploatering på deras plattformar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
89. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genom åldersverifiering begränsa barns tillgång till våldsglorifierande pornografi och tillkännager detta för regeringen.
90. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka brottsoffrens ställning och tillkännager detta för regeringen.
91. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om samhällets ansvar för stöd till brottsoffer och tillkännager detta för regeringen.
92. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda en särskild brottsofferlag och tillkännager detta för regeringen.
93. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att brottsoffer lättare och snabbare ska kunna få brottskadeersättning och tillkännager detta för regeringen.
94. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ideella organisationers viktiga arbete med stöd till brottsoffer och tillkännager detta för regeringen.
95. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Brottsoffermyndigheten och tillkännager detta för regeringen.
96. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta Trygghetsberedningens förslag vidare och tillkännager detta för regeringen.
97. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Trygghetsberedningens förslag gällande fotboja, förbättrad tillgång till återfallsförebyggande hälso- och sjukvård, en förstärkt samverkan för unga lagöverträdare liksom åtgärder för att förbättra de intagnas möjlighet att etablera sig på arbetsmarknaden, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
98. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att avskaffa mängdrabatten vid brott som inneburit ett angrepp mot någons liv, hälsa eller trygghet och tillkännager detta för regeringen.
99. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att begränsa åklagarnas möjligheter att använda sig av förundersökningsbegränsning eller åtalseftergift när målsägandeintresset gör sig särskilt starkt gällande, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
100. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning av nuvarande delgivningsregler för att bl.a. kriminalisera att hålla sig undan och tillkännager detta för regeringen.
101. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en nationell tillståndsplikt för idrottsagenter och tillkännager detta för regeringen.
102. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta en offentlig förteckning över godkända idrottsagenter och tillkännager detta för regeringen.
103. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att penningtvättslagen också bör omfatta idrottsagenter och tillkännager detta för regeringen.

104. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra en översyn av bestämmelserna om olaga förföljelse för att säkerställa att de lett till de straffskärpningar för stalkning som avsetts och tillkännager detta för regeringen.
105. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att militärliknande, halvautomatiska vapen ska förbjudas för jakt och tillkännager detta för regeringen.
106. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över dagens ordning för beviljande av nya vapenlicenser och tillkännager detta för regeringen.
107. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Säkerhetspolisen och Center mot våldsbejakande extremism (CVE) måste ha tillräckliga resurser och verktyg för att kunna upptäcka, förhindra och bekämpa våldsbejakande extremism och terrorism och tillkännager detta för regeringen.
108. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av insatser för att bryta den våldsbejakande radikaliserings i slutna digitala nätverk och tillkännager detta för regeringen.
109. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra en kartläggning av aktivklubbar, högerextremism samt övriga extremistrelser i syfte att stärka det demokratiska samhällets motståndskraft och för att undersöka behovet av skärpt lagstiftning och tillkännager detta för regeringen.
110. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om återkallelse av medborgarskap vid allvarlig brottslighet och tillkännager detta för regeringen.
111. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att värna principerna bakom Polismyndighetens omorganisation och styra resurser mot lokalpolisområdesnivå och tillkännager detta för regeringen.
112. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Polismyndigheten år 2032 ska ha 50 000 anställda, varav minst 34 000 ska vara poliser, och tillkännager detta för regeringen.
113. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av en långsiktigt och kontinuerligt närvarande polis och tillkännager detta för regeringen.
114. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett moratorium för ytterligare nedläggningar av polisstationer och tillkännager detta för regeringen.
115. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör tillsättas en utredning om reglerad inställetid för polisen och tillkännager detta för regeringen.
116. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om bättre möjligheter att anmäla brott och komma i kontakt med polisen och tillkännager detta för regeringen.
117. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den polisiära närvaron i såväl utsatta områden som glesbygd ska öka och tillkännager detta för regeringen.
118. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om fler och bättre verktyg till polisen och tillkännager detta för regeringen.
119. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om uppföljning av polisens nya verktyg i brottsbekämpningen och tillkännager detta för regeringen.
120. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen snarast bör återkomma till riksdagen med lagförslag som tillgodoser polisens behov av att kunna använda det nya biometriregistret för realtidskameraövervakning med ansiktsgenkänning, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

121. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att åtgärda brister vad gäller polisens grundläggande utrustning och tillkännager detta för regeringen.
122. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att polisernas arbetsvillkor ska fortsätta att förbättras och tillkännager detta för regeringen.
123. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att medarbetarskyddet för polisanställda ska förbättras och tillkännager detta för regeringen.
124. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Polismyndigheten och Plikt- och prövningsverket bör ges i uppdrag att intensifiera arbetet för att poliskåren ska återspegla befolkningen avseende kön och etnicitet och tillkännager detta för regeringen.
125. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om polisiär grundforskning och tillkännager detta för regeringen.
126. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta särskilda ”nätpoliser”, dvs. enheter inom polisen som ska arbeta mot kriminalitet i onlinemiljö, och tillkännager detta för regeringen.
127. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av spetskompetens vad gäller mäns våld mot kvinnor inom Polismyndigheten och tillkännager detta för regeringen.
128. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att handlägga brott i nära relation på samma sätt som andra grova brott och tillkännager detta för regeringen.
129. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över regelverket kring hemliga tvångsmedel vad gäller polisens arbete vid mäns våld mot kvinnor och tillkännager detta för regeringen.
130. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att återupprätta prostitutionsgrupper i varje polisregion och tillkännager detta för regeringen.
131. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inte avveckla utan i stället satsa på Ekobrottsmyndigheten och tillkännager detta för regeringen.
132. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Specialfastigheter AB ett samhällsuppdrag att stödja Kriminalvårdens utbyggnad av nya anstaltsplatser och tillkännager detta för regeringen.
133. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Kriminalvården ska finnas i hela landet och tillkännager detta för regeringen.
134. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör inleda en fördjupad dialog med kommuner som är intresserade av ny- eller utbyggnation av anstalter och häkten, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
135. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att maximalt nyttja projekterade och planerade anstaltsbyggen och tillkännager detta för regeringen.
136. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Kriminalvårdens medarbetare behöver tillförsäkras en god arbetsmiljö och långsiktiga förutsättningar för att utföra sitt arbete och tillkännager detta för regeringen.
137. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Kriminalvårdens återfallsförebyggande arbete och tillkännager detta för regeringen.
138. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett nytt mål för Kriminalvården enligt vilket 90 procent av klienterna med en strafftid överstigande

- ett år ska påbörja ett behandlingsprogram under sin verkställighet och tillkännager detta för regeringen.
139. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av samverkan mellan Kriminalvården och Arbetsförmedlingen och tillkännager detta för regeringen.
140. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en sammanhållen vårdkedja vid frigivning och stärkt återfallsförebyggande hälso- och sjukvård och tillkännager detta för regeringen.
141. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om situationen på kvinnoanstalterna och tillkännager detta för regeringen.
142. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om stöd till barn som har en anhörig i fängelse, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
143. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Kriminalvårdens särskilda ungdomsavdelningar för unga och tillkännager detta för regeringen.
144. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om modernisering av regelverket för Säkerhetspolisens informationshantering och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Tabell 1 Anslagsförslag för 2026 för utgiftsområde 4 Rättsväsendet

Tusental kronor

Anslag	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen
1:1 Polismyndigheten	48 375 533	±0
1:2 Säkerhetspolisen	3 047 500	±0
1:3 Åklagarmyndigheten	2 891 903	±0
1:4 Ekobrottsmyndigheten	1 218 883	±0
1:5 Sveriges Domstolar	8 452 927	±0
1:6 Kriminalvården	24 204 721	200 000
1:7 Brottsförebyggande rådet	316 670	25 000
1:8 Rättsmedicinalverket	716 787	±0
1:9 Brottsoffermyndigheten	80 859	15 000
1:10 Ersättning för skador på grund av brott	281 953	±0
1:11 Rättsliga biträden m.m.	4 404 007	±0
1:12 Kostnader för vissa skaderegleringar m.m.	79 487	±0
1:13 Avgifter till vissa internationella sammanslutningar	20 174	±0
1:14 Bidrag till brottsförebyggande arbete	158 157	±0
1:15 Myndigheten för säkerhet och integritetsskydd	48 032	±0
1:16 Domarnämnden	14 387	±0
1:17 Från EU-budgeten finansierade insatser avseende EU:s inre säkerhet, gränsförvaltning och visering	432 000	±0
99:1 Utreda en svensk maffialag	±0	5 000
Summa	94 743 980	245 000

1 En politik för trygghet och säkerhet

Den socialdemokratiska kriminalpolitiken utgår från människans grundläggande behov av trygghet och säkerhet. Samhället ska vara organiserat så att kriminalitet så långt som möjligt förebyggs och så att medborgare både skyddas från brott och ges upprättelse ifall man ändå utsätts. Det är en bärande del av samhällskontraktet att alla, oavsett bakgrund, inkomst eller bostadsområde, ska ges samma tillgång till en trygg vardag och ett fungerande rättssamhälle.

Ytterst handlar det om vår samhällsgemenskap. Att vi vill leva i ett land där människor är fria att forma sina liv utan att begränsas av rädslan för brott. Där vi vågar lita på varandra eftersom vi vet att den plikttrogne och ärlige belönas samtidigt som den ohederlige bestraffas. Det förutsätter ett starkt samhälle, som har makten och förmågan att göra en sådan frihet och rättvisa möjlig.

Den socialdemokratiska kriminalpolitiken har två prioriteringar: att vända utvecklingen med växande gängkriminalitet och organiserad brottslighet samt att bekämpa mäns våld mot kvinnor. Det förutsätter politiska åtgärder som är rättssäkra och träffsäkra. Nödvändiga, repressiva åtgärder behöver utvärderas och kompletteras med långsiktigt jämlikhets- och förebyggande insatser. Kriminalpolitiken kan inte ses isolerat utan behöver bedrivas samlat med utbildningspolitiken, socialpolitiken, migrationspolitiken och bostadspolitiken. Endast så kan målsättningarna om minskad kriminalitet och ökad trygghet i praktiken förverkligas. I grunden är vi övertygade om att ett jämlikt samhälle som håller ihop och där alla människor oavsett bakgrund och inkomst kan leva goda liv är det bästa motgiftet mot kriminalitet och brottslighet.

2 Socialdemokraternas kriminalpolitiska prioriteringar

Den socialdemokratiska kriminalpolitiken har två prioriteringar: att vända utvecklingen med växande gängkriminalitet och organiserad brottslighet samt att bekämpa mäns våld mot kvinnor. Det kräver ett tydligare fokus – ”repression med precision” – samt både generella och riktade satsningar på tidiga, brottsförebyggande insatser. Genomförda politiska reformer och åtgärder ska utvärderas, särskilt när de innebär avvägningar mellan angelägna motstående politiska intressen.

2.1 Gängkriminalitet och organiserad brottslighet

Under de senaste 15–20 åren har kriminaliteten i allmänhet och inom de flesta brottstyper legat still eller minskat samtidigt som den gängrelaterade och organiserade brottsligheten kraftigt ökat. De senaste åren har utvecklingen ytterligare eskalerat då allt fler utomstående och anhöriga drabbats samtidigt som gängen i allt högre grad rekryterat minderåriga barn och ungdomar.¹

Bakom gängen finns en växande organiserad brottslighet som förgrenat sig in i samhällsviktiga institutioner. Den organiserade brottsligheten bedriver idag systemhotande

¹ Jfr. prop. 2025/26:1 UO4 s. 28. Se också BRÅ, *Barn under 15 år som begår allvarliga brott* (rapport 2025:11) och *Barn och unga i kriminella nätverk – En studie av inträde, brott, villkor och utträde* (rapport 2023:13).

verksamhet genom komplexa brotts- och penningtvättsupplägg i legala företag innefattande näringsverksamhet, vård, bygg, idrott, städ och mäklarbranschen m.m. Samtidigt sker samhällsomfattande bidragsbrott, arbetslivskriminalitet i oseriösa företag och en betydande ökning av bedrägerier i landet som skadar förtroendet för välfärdssystemet och samhället i stort. Polismyndigheten bedömer att den kriminella ekonomin genererar ca 100–150 miljarder kronor i brottsvinster varje år.²

Gängkriminaliteten och den bakomliggande organiserade brottsligheten har skadat och fortsätter skada samhällsgemenskapen i vårt land. Den nationella trygghetsundersökningen visar hur utvecklingen har ökat oron för brottslighet i samhället och begränsar människor i deras vardag.³ Värst drabbade är boende i utsatta områden som med rätta upplever att samhället inte tagit utvecklingen på tillräckligt allvar.⁴ Att gängen framförallt består av andra generationens invandrare från dessa områden underblåser samtidigt fördomar och rasism där oskyldiga ungdomar stämplas. Istället för tillit och samhällsgemenskap får vi misstro och polarisering. Utvecklingen måste till varje pris vändas.

2.2 Mäns våld mot kvinnor

Utöver gängkriminaliteten och den organiserade brottsligheten behöver arbetet för att bekämpa mäns våld mot kvinnor prioriteras. Det har i alla tider och samhällen funnits män som använt våld för att straffa och kontrollera sin omgivning och våldet är den yttersta konsekvensen av att vi alltså lever i ett ojämnt samhälle. För att bekämpa våldet måste därför insatser göras både mot de normer och värderingar som våldet ger uttryck för, och mot de enskilda män som begår brott.

Detta blir som allra tydligast när det gäller det hedersrelaterade våldet. Föreställningen om att en familjs heder kränks och behöver återupprättas när en familjemedlem vill leva ett helt vanligt liv har ingen plats i vårt Sverige. Vi behöver som samhälle tydligt fortsätta hävda varje kvinnas och flickas rätt att själv välja sitt eget liv.

2.3 Ett tydligare fokus – ”repression med precision”

Under den föregående mandatperioden lade den dåvarande socialdemokratiska regeringen om kriminalpolitiken utifrån i huvudsak dessa två prioriteringar, vilket i stora delar också tagits vidare av den nya regeringen. Tyvärr har dock regeringen vävt samman detta med sin egen, *ideologiskt repressiva*, agenda vilket skapat en otydlighet om vad som är prioriterat. Det samlade intrycket av regeringens kriminalpolitik är nu att de planerar för att i princip höja alla straffsatser, oavsett ifall det gör Sverige tryggare eller inte. Det tycks närmast vara ett självändamål att så många som möjligt ska sitta i fängelse.

Detta är en ineffektiv kriminalpolitik. Som beskrivits så har den generella kriminaliteten legat still eller till och med minskat det senaste decenniet. Det är därmed inte den typen av breda straffskärpningar som minskar otryggheten eller vänder utvecklingen vad gäller misstro och rasism. Regeringens reformer kommer inte öka samhällsgemenskapen i vårt land.

² Polismyndigheten, *Den kriminella ekonomin* (rapport september 2024).

³ BRÅ, *Nationella trygghetsundersökningen 2024* (rapport 2024:8).

⁴ Se t.ex. ESO, *Särskilt utsatta – en ESO-rapport om sambandet mellan etnisk segregation och brottslighet* (rapport 2025:4).

För att vända utvecklingen med växande gängkriminalitet och organiserad brottslighet samt att bekämpa mäns våld mot kvinnor behövs istället en politik med tydligare fokus – ”repression med precision”. Vi behöver kraftsamla och fokusera resurser och lagstiftningskapacitet på dessa två prioriterade områden för att nå resultat.

2.4 Att förebygga brott och bryta nyrekryteringen

Att regeringen fokuserar på bred repression snarare än samhällsproblemen blir som allra tydligast när det kommer till det brottsförebyggande arbetet. Eftersom det är åtgärder som ofta kostar pengar, så kommer de i konflikt med regeringens målsättning att, samtidigt som man ökar kostnaderna för rättsväsendet, också kraftigt sänka skatten. Resultatet blir övertydligt när kommuner de senaste åren tvingats välja mellan att underfinansiera skola eller socialtjänst samtidigt som Kriminalvårdens prognosticerade kostnader för fler fängelsdygn kraftigt ökar. Det är en såväl ineffektiv som samhällsekonomiskt dålig politik.

Eftersom majoriteten av de verkligt förebyggande åtgärderna sorterar under andra utgiftsområden hanteras de i de våra kommittémotioner på dessa områden. I detta avsnitt beskrivs dock översiktligt resonemangen och behoven bakom dessa.

I grunden är det så att många människor någon gång i livet begår brott. Oftast sker det i yngre åldrar. Man tar något, hamnar i slagsmål eller bryter på andra sätt mot samhällets normer. En viktig del i uppfostran är att man tidigt lär sig konsekvenserna av sådant beteende. Det vetenskapliga sambandet mellan ålder och kriminalitet är väl belagt och för de allra flesta blir kriminalitet snart ett otänkbart handlingsalternativ.

Att normbildning och konsekvenstänk är helt avgörande faktorer för personers benägenhet att begå brott har således tydligt stöd i forskningen. Dessvärre lämnar vetenskapen mindre tydliga svar på varför vissa individer inte utvecklar dessa förmågor. Medfödda faktorer samvarierar med uppväxtmiljön på komplexa sätt där en stor del av normer och impuls kontroll dessutom grundläggs i mycket unga år.

Vissa saker står dock klart. En ordnad uppväxtmiljö med trygga vuxna förebilder är alltid att föredra. Den tydligaste skyddsfaktorn är en fullgjord skolgång. Att växa upp med våld i hemmet är särskilt skadligt och ökar sannolikheten att man själv ser våld som ett acceptabelt handlingsalternativ. Umgänge med andra ungdomar som begår brott ökar riskerna för att man själv dras in i kriminalitet.

För att förebygga en fortsatt utveckling med växande gängkriminalitet behöver samhället utifrån dessa insikter sätta in fler, mer omfattande och bättre utformade insatser för att bryta nyrekryteringen. Det handlar om att se och förstå de unga pojkar som växer upp i utsatta områden, ofta med diagnostiserat svag impuls kontroll och med föräldrar som har svag anknytning till det svenska samhället och i vissa fall dessutom själva använder våld som konfliktlösning. Samhället behöver ta dessa pojkars situation på större allvar. De måste ges bättre manliga förebilder, bättre chanser att klara skolan och få ett arbete, tydligare regler och sanktioner för att bryta en negativ utveckling.

Samtidigt behöver omfattande insatser vidtas för att bryta segregationen och vända de senaste decenniernas utveckling. Sverige ska inte ha några utsatta områden där parallell-samhällen med extremism och kriminalitet kan gro och växa.

Det kräver både generell och riktad välfärd, vilket kostar pengar. Socialdemokraterna vill därför införa en ny princip i budgetarbetet där vi för varje extra krona som satsas på

rättsväsendet också lägger en krona på det förebyggande arbetet. Tillsammans med en indexering av kommuners och regioners statsbidrag ger det bättre förutsättningar för långsiktiga insatser för framförallt pojkar i framförallt utsatta områden.

Och dessa insatser behöver börja tidigare än idag. Dagens allmänna barn- och familjehälsovård behöver förstärkas och ett nytt riskfamiljsprogram införs för barn och familjer med riskfaktorer. Det förutsätter ett tätare samarbete mellan socialtjänst, förskola och skola för att se och fånga upp de familjer som är i behov av ett mer samordnat stöd. Den nya lagen om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete⁵ behöver följas upp och det behöver säkerställas att alla, även små, kommuner ges tillräcklig statlig finansiering för att klara uppdraget.

Vidare behöver skolan få ett tydligare brottsförebyggande uppdrag. Skolan, polisen och socialtjänsten bör få i uppgift att regelbundet informera och utbilda om gängkriminalitet. Vi vill se skolsociologer och ett strukturerat våldsförebyggande arbete på skolorna med de tuffaste förutsättningarna. För att öka motståndskraften brett i samhället vet vi att föreningslivets och det civila samhällets insatser är viktigt. Att alla barn och unga ges reella möjligheter till en god och organiserad fritid med kvalitativa aktiviteter är avgörande. Vi vill se ett ledarskapsprogram som garanterar fler utbildade ledare och fler aktiviteter särskilt riktat mot eftersatta bostadsområden.

Det behövs också ett omtag kring socialtjänstens insatser. Det handlar om behovet av ekonomiska satsningar på den uppsökande, stödjande socialtjänst som idag har brist på resurser. Det handlar också om att höja kvaliteten i samhällsvården för de som inte längre kan bo kvar hemma. En HVB-hemsreform bör genomföras där endast kommuner, inte privata företag, tillåts driva hem som vårdar kriminella ungdomar. Vi vill också ge socialtjänsten nya möjligheter att vid behov besluta om insatser för att punktmarkera unga, till exempel genom en personlig följeslagare eller digital fotboja. Det kan vara ett bra alternativ till placeringar på HVB-hem och skydda unga från att dras in i grövre kriminalitet. Det handlar om att skydda barnen. Att inte låta dem bli offer för gängen.

2.5 Utvärdering, uppföljning och evidens

All politik ska naturligtvis alltid, så långt möjligt, bygga på evidens och beprövad erfarenhet. När det gäller kriminalpolitiska och brottsförebyggande insatser saknas dock tyvärr ofta sådant underlag. Det är svårt att genomföra studier som kan bevisa kausala samband, och effekterna av en viss reform eller åtgärd kan ofta inte frikopplas från samtidiga, bakomliggande samhällsförändringar.⁶ Som beslutsfattare behöver man ändå fatta beslut och får då ofta nöja sig med ”bästa möjliga” underlag.

Det här har blivit särskilt aktuellt i ljuset av de senaste årens svenska utveckling. Paradoxen att den mesta brottsligheten minskat eller legat still samtidigt som den grova organiserade kriminaliteten kraftigt ökat saknar såväl bra historiska som internationella jämförelser.

För att hantera dessa svårigheter är det viktigt att genomförda kriminalpolitiska reformer kontinuerligt utvärderas, särskilt när de innebär avvägningar mellan angelägna motstående politiska intressen. Vi föreslår därför att en utredning tillsätts med uppdraget

⁵ Lag (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete.

⁶ Se t.ex. Hägglund och Johansson, *Upp till bevis – en ESO-rapport om experiment som underlag för politik* (rapport 2021:4).

att se över hur vi kan utveckla och förstärka den nationella kompetensen för utvärdering och kunskapsinhämtning.

3 Ekonomiska satsningar inom utgiftsområde 4

Inom utgiftsområde 4 tillför Socialdemokraterna sammanlagt 245 mnkr mer än regeringen enligt följande.

- 5 mnkr för en utredning av en svensk maffialagstiftning (se avsnitt 4.1)
- 15 mnkr för en satsning på Brottsofferjouren Sverige (se avsnitt 6.2)
- 25 mnkr för en förstärkning av CVE (se avsnitt 6.10)
- 200 mnkr för en utbildningssatsning inom kriminalvården (se avsnitt 9.3)

4 Åtgärder mot gängkriminalitet och organiserad brottslighet

4.1 En svensk maffialag

Som beskrivits ovan har den grova organiserade brottsligheten utvecklats till ett allvarligt hot mot enskilda och hela vårt samhälle. I polisens lägesbild 2024 bedöms nu omkring 14 000 personer vara aktiva inom svenska kriminella nätverk, och ytterligare omkring 48 000 personer ha kopplingar till dessa. Det är uppenbart att mer behöver göras för att motarbeta dessa nätverks verksamhet.⁷

För att knäcka gängen och den bakomliggande organiserade brottsligheten krävs att den straffrättsliga lagstiftningen är utformad så att den både täcker alla straffvärda handlingar, men också ger de brottsbekämpande myndigheterna rätt verktyg för att bekämpa nätverken. Här finns idag alltför många luckor, där det saknas en tillräckligt offensiv lagstiftning som tar sikte på den organiserade brottslighetens verksamhet som sådan. Regeringen gav i mars 2025 en utredare i uppdrag att lämna förslag på ett särskilt straffansvar för deltagande i en kriminell sammanslutning, som ska presenteras i februari 2026.⁸ Det är ett viktigt steg på vägen, dock inte tillräckligt.

Socialdemokraterna anser att vi i Sverige behöver gå längre, och införa en svensk maffialag med inspiration från den amerikanska RICO-lagstiftningen. En utredning bör därför tillsättas med uppdraget att se över möjligheterna att kollektivt döma hela nätverk och organisationer utifrån mönster av organiserad brottslig verksamhet, som gäng, maffialiknande verksamhet, narkotikahandel och mc-klubbar. För att ge polisen bättre möjligheter att komma åt topparna bör utredningen även se över möjligheterna att utvidga dagens ordning för strafflindring för den som agerar ”kronvittne” mot ledare inom den organiserade brottsligheten. Utredningen bör också se över möjligheten till åtal mot juridiska personer. Alla företag som tecknar avtal och kontrakt med kriminella organisationer och deras företag bör träffas av regleringen, och också kunna hållas ansvariga.

⁷ Lägesbild över aktiva gängkriminella i Sverige (Polismyndigheten, NOA, februari 2024).

⁸ Kriminalisering av deltagande i kriminella sammanslutningar (dir. 2025:28).

Målsättningen är att hela det svenska näringslivet ska bli mer vaksamt och inte ha med maffians företag och verksamhet att göra. Slutligen bör utredningen analysera möjligheterna att skapa särskilda polisiära maffiaenheter för att arbeta med den nya lagen.

Socialdemokraterna avsätter 5 mnkr för utredningen av en svensk maffialagstiftning.

4.2 Dubbla straff för gängkriminella

Den 1 juli 2023 infördes en särskild straffskärpningsbestämmelse i 29 kap. 2 a § BrB, som träffar brott begångna inom kriminella nätverk.⁹ Skärpningen var ett av förslagen från den socialdemokratiskt ledda regeringens *Gängbrottsutredning*, vilket nu genomförts av den borgerliga regeringen.¹⁰

Med hänsyn till den organiserade brottslighetens särskilda systemhotande natur finns skäl att ytterligare skärpa denna bestämmelse. I maj 2025 presenterade *Straffreformutredningen* ett sådant förslag, med en ny bestämmelse där straffvärdet föreslås kunna höjas med upp till det dubbla.¹¹ Den nya bestämmelsen tar sikte på brott som ingått som ett led i verksamheten inom en grupp av personer som utövar allvarlig brottslighet. Bestämmelsen föreslås också vara tillämplig om brottet innefattat användning av skjutvapen eller sprängämne eller annat liknande ämne på allmän plats.

Socialdemokraterna anser att förslaget är väl avvägt och bör genomföras.

4.3 Begränsningsåtgärder för gängkriminella

Utöver en ny svensk maffialag och dubbla straff behöver också myndigheternas verktygslåda mot de gängkriminella förstärkas på andra sätt. En utredning bör därför tillsättas för att se över möjligheterna att införa en bredare uppsättning begränsningsåtgärder riktade mot aktiva gängkriminella. Utredningen bör t.ex. se över möjligheterna att låta åklagare besluta om kontaktförbud med andra gängkriminella och begränsningar i att resa utomlands, starta företag eller överföra pengar.

4.4 Skärpta straff för rekrytering av barn till gängkriminalitet

Den 1 juli 2023 infördes en ny straffbestämmelse för den som involverar någon under arton år i brott.¹² Bestämmelsen innebär att den som anlitar, betalar, instruerar eller överlämnar egendom till någon som inte har fyllt arton år och därigenom, eller på annat liknande sätt, involverar den unge i brott eller brottslig verksamhet, kan dömas till fängelse i högst fyra år. Det innebär en viktig markering från samhällets sida mot det hänsynslösa beteende det innebär att rekrytera unga till kriminalitet.

En viktig del i den nya bestämmelsens utformning är att den inte ställer upp något absolut krav på att involveringen av den unge ska kunna knytas till ett specifikt brott. Tanken är därmed att bevisning ska kunna föras ur ett bredare perspektiv och att straffansvar ska gälla för fler situationer. Samtidigt har denna utformning kritiserats för att

⁹ Prop. 2022/23:53 Skärpta straff för brott i kriminella nätverk.

¹⁰ Skärpta straff för brott i kriminella nätverk (SOU 2021:68).

¹¹ *En straffreform* (SOU 2025:66).

¹² Prop. 2022/23:53 Skärpta straff för brott i kriminella nätverk.

riskera bli svår att tillämpa. Socialdemokraterna ser därför att det finns behov av att följa upp att den nya bestämmelsen verkligen fungerar som avsett, särskilt vad gäller just rekrytering av unga till gängkriminalitet. I ljuset av att polisen ständigt får bättre kunskap och information om vilka som är aktiva inom den gängkriminella miljön finns skäl att se över ifall bestämmelsen kan skärpas ytterligare.

4.5 Skärpta straff och sanktioner vid onlineförmedling av kriminella uppdrag

Polisen och samhället måste stärka sin närvaro i onlinemiljö. De senaste åren har kriminella nätverk, terrorgrupper och extremister av olika slag stärkt sin närvaro i våra barn och ungas onlinevardag. Flera uppmärksammade rapporter visar på hur högerextrema i spel och chattar kränker och hatar och rekryterar. Fenomenet ”Crime as a service” eller ”Violence as a service” har spridit sig, vilket innebär att gäng öppet i forum kan annonsera sina uppdrag och sen i krypterade appar dra in barn och unga i grov brottslighet. För att möta utvecklingen måste lagstiftningen uppdateras och svensk polis ges rätt verktyg.

Socialdemokraterna föreslår mot denna bakgrund att polisen ges rätt att beordra nedtagning av dessa annonser och annat kriminellt material online på samma sätt som terrormaterial idag kan hanteras.¹³ Vi vill också se ett starkare krav på de aktörer som idag tillhandahåller appar, servrar, chattar, spel eller andra tekniska plattformar att ta ett strukturerat ansvar. I slutändan ska kännbara böter och viten kunna utdömas. Vi menar också att regeringen måste ta ett samlat ansvar för att bredare bygga upp en motståndskraft mot hat, hot och kriminalitet online genom att utöver lagstiftning arbeta tätare med civilsamhället och branschaktörer i exempelvis dataspelsbranschen.

4.6 Skärpta straff för köp av narkotika av barn

Gängens rekrytering av barn och unga sker ofta som ett led i narkotikahandeln, där minderåriga ofta rekryterar andra minderåriga i en kontinuerlig nyrekrytering för distribution och försäljning av narkotika.¹⁴

Utöver att skärpa straffen för dessa rekryteringar anser Socialdemokraterna att den som köper narkotika av ett barn ska straffas särskilt och riskera fängelse. Därigenom blir det svårare för gängen att använda sig av barn för sådan narkotikaförsäljning.

4.7 Skärpta straff och påföljder för unga som begår grova brott

Under föregående mandatperioder tog den socialdemokratiskt ledda regeringen ett antal olika initiativ för förändringar av regelverket gällande unga lagöverträdare. Bland annat avskaffades den så kallade ungdomsrabatten för personer 18–20 år när det gäller brott som ger minst ett års fängelse.¹⁵ Dessutom utmönstrades ungdomspåföljderna *ungdomsvård*

¹³ Jfr den s.k. TCO-förordningen (Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2021/784 av den 29 april 2021).

¹⁴ *Barn och unga i kriminella nätverk – En studie av inträde, brott, villkor och utträde* (BRÅ rapport 2023:13).

¹⁵ Prop. 2021/22:17 Slopade straffrabatt för unga myndiga vid allvarlig brottslighet (i kraft jan. 2022).

respektive *ungdomstjänst* för personer över 18 år samtidigt som en ny ungdomspåföljd, *ungdomsövervakning*, infördes.¹⁶ Vidare utreddes frågorna om bevistalan mot barn under 15 år samt inrättandet av särskilt anpassade enheter för unga inom Kriminalvården, som alternativ till dagens påföljder inom SiS.¹⁷ Samtidigt påbörjades också försöksverksamhet med snabbare lagföring av unga lagöverträdare.

Efter regeringsskiftet har Tidöregeringen tagit arbetet vidare, tydligast genom att utredningsförslagen gällande bevistalan mot barn genomförts. Utöver detta har ytterligare utredningar genomförts.¹⁸ Kriminalvården har också getts i uppdrag att förbereda inrättandet av särskilda enheter för unga i åldern 15–17 år, vilka ska vara redo att tas i drift senast den 1 juli 2026.¹⁹ Försöksverksamheten med snabbare lagföring har förlängts och förstärkts.²⁰

Socialdemokraterna vill skärpa påföljderna för ungdomar som begår grova brott. Vi avvisar generella sänkningar av straffbarhetsåldern, men en tillfällig sänkning vid allvarliga brott kan prövas och utvärderas. För unga som begår särskilt allvarliga brott och riskerar återfall vill vi se en särskild utskrivningsprövning. Vi står bakom att tillåta användningen av hemliga tvångsmedel mot barn under 15 år liksom att Kriminalvården ska överta SiS ansvar för unga som döms för grova brott. Det senare kräver samtidigt att nya enheter inom Kriminalvården tillskapas som säkerställer ungdomarnas behov av skolgång och individuellt anpassad verksamhet (se avsnitt 9.4). Arbetet med att få till stånd en snabbare lagföring av unga bör prioriteras.

4.8 Ett nationellt avhopparprogram

De senaste åren har både antalet personer som vill lämna ett kriminellt liv och kommuner som söker statligt stöd för avhopparverksamhet ökat. Samtidigt finns problem med dagens ordning där samordning ofta brister och enskildas viktiga ”motivationsfönster” för att lämna kriminaliteten hinner stängas innan insatser satts in. Det gäller särskilt i samband med utslussning efter avtjänat straff där ett glapp i insatserna kan bli förödande och leda till en återgång till kriminalitet.

Socialdemokraterna vill mot denna bakgrund se att staten tar ett tydligare nationellt grepp om avhopparverksamheten som säkerställer tillgänglighet, likvärdighet, evidensbaserade arbetssätt samt stark och långsiktig finansiering.

¹⁶ Prop. 2019/20:118 Ungdomsövervakning (i kraft jan. 2021).

¹⁷ *Förbättrade åtgärder när barn misstänks för brott* (SOU 2022:1) respektive *En översyn av regleringen om frihetsberövande påföljder för unga* (SOU 2023:44).

¹⁸ *Skärpta regler om ungdomsövervakning och straffreduktion för unga* (SOU 2024:39), *Effektiva verktyg för att bekämpa brott av unga lagöverträdare* (SOU 2024:93) samt *Straffbarhetsåldern* (SOU 2025:11).

¹⁹ Uppdrag att förbereda inrättandet av särskilda enheter för unga i åldern 15–17 år inom Kriminalvården (Ju2023/02157).

²⁰ Ändring av uppdraget om fortsatt försöksverksamhet med ett snabbförfarande i brottmål för lagöverträdare under 18 år (Ju2023/00846 m.fl.).

4.9 Särskilda insatser för att synliggöra och bemöta tjejer inom den organiserade brottsligheten

Tjejjers roll och utsatthet är en ofta förbisedd aspekt av den svenska organiserade brottsligheten. Att dessa tjejer ofta osynliggörs både i forskningen och i myndigheters arbete, innebär att deras specifika utsatthet varken erkänns eller adresseras på ett adekvat sätt. Samtidigt som vissa tjejer aktivt deltar i kriminell verksamhet utnyttjas andra på olika sätt, särskilt genom sexuell våld och som redskap i penningtvätt och smuggling. Ska vi lyckas bryta gängens makt måste också tjejjers och kvinnors roll i kriminaliteten synliggöras och bemötas med riktade åtgärder.²¹

Socialdemokraterna anser att det finns behov av särskilda insatser för att fånga upp och stötta tjejer i riskzonen. Regeringen bör ge lämplig myndighet i uppdrag att i ett första skede kartlägga tjejjers roll inom den organiserade brottsligheten.

4.10 Vapenamnesti och tipspengar

Ett sätt att minska mängden befintliga skjutvapen i samhället är en vapenamnesti där den som innehar skjutvapen eller ammunition utan att ha rätt till det inte ska dömas till ansvar för innehavet om han eller hon frivilligt lämnar in vapnet eller ammunitionen till Polismyndigheten. En sådan amnesti genomfördes senaste gången 2018–2019²² och resulterade då i att ett stort antal vapen lämnades in. I nuvarande läge, där alla åtgärder behöver prövas för att vända utvecklingen, bör en ny vapenamnesti genomföras. Samtidigt bör ett system med tipspengar införas för den som lämnar information till polisen som leder till att olagliga vapen kan omhändertas.

4.11 Tillträdesförbud till gallerior för gängkriminella

I mars 2021 trädde den nya lagen om tillträdesförbud till butik i kraft, vilken i juli 2022 utvidgades till att även omfatta badanläggningar och bibliotek.²³ Mot bakgrund av de senaste årens hänsynslösa och riskfyllda skjutningar bland vanligt folk inne på gallerior och köpcentrum anser Socialdemokraterna att lagstiftningen bör breddas till att också omfatta dessa. Lagens begränsning till personer över femton år bör samtidigt avskaffas.

4.12 En ny förverkandefond

I november 2024 trädde den nya förverkandelagstiftningen i kraft.²⁴ Lagen innebär ett paradigmskifte vad gäller beviskraven för förverkanden av kriminellas brottsvinster och att dessa därmed nu beslagas i högre grad. Det handlar ofta om kontanter och klockor men också om bilar och fastigheter. Sedan lagen trädde i kraft har ett stort antal processer dragits igång och det kommer över tid handla om stora pengar.

²¹ Se t.ex. *Osynliga och utsatta – Tjejer i och exploaterade av gängkriminalitet* (KSAN 2025).

²² Prop. 2016/17:185 En tidsbegränsad vapenamnesti 2018.

²³ Prop. 2020/21:52 Tillträdesförbud till butik och förstärkt straffrättsligt skydd mot tillgreppsbrottslighet respektive prop. 2021/22:108 Tillträdesförbud till badanläggningar och bibliotek.

²⁴ Prop. 2023/24:144 En ny förverkandelagstiftning.

I nästa steg blir frågan vad pengarna ska användas till. Socialdemokraterna anser att medlen bör fonderas och kunna användas för upprustning och satsningar på civilsamhället i brottsdrabbade områden. På det sättet kommer pengarna tillbaka till de personer och områden som de kriminella har utnyttjat.

4.13 Inrätta en task force vid sprängningar

De senaste åren har personer inom den gängkriminella miljön genomfört allt fler, allt mer hänsynslösa sprängdåd som ett led i den kriminella verksamheten. Sprängmedel har använts på offentliga platser, på andra platser där utomstående vistas och direkt mot enskildas bostäder. Sprängladdningar har detonerat i portar till flerfamiljshus och mot husfasader, med förödande konsekvenser. Det har även förekommit att handgranater kastats in i bostäder och lokaler utan hänsyn till de enorma risker det medför. Polisen bedömer att de kriminella nätverkens tillgång till explosiva varor är god och kan fortsätta med såväl insmugglade granater som minor, sprängmedel för civilt bruk som stulits från exempelvis byggarbetsplatser eller med egenhändigt tillverkade sprängmedel.

Regeringen har under mandatperioden lämnat två propositioner för att framförallt skärpa kontroll och tillståndshantering vad gäller legala sprängmedel.²⁵ Det är reformer som Socialdemokraterna välkomnar. Därutöver anser Socialdemokraterna att en särskild specialgrupp, ”task force”, bör inrättas som snabbt kan åka ut till de som har drabbats vid ett sprängdåd och erbjuda stöd. Det kan t.ex. vara hjälp med tillfällig ersättningsbostad, kontakt med försäkringsbolag eller psykologisk hjälp m.m.

4.14 Nollvision om öppna drogscener

Narkotikahandel är sedan lång tid en av den organiserade brottslighetens huvudsakliga inkomstkällor. Handeln med narkotika är en av flera drivande komponenter i det dödliga våldet, och ofta också den handel som blir inkörsporten för barn och unga till en kriminell livsstil.²⁶ Den gränsöverskridande, organiserade illegala narkotikahandeln har stärkt de svenska kriminella nätverkens verksamhet och ökat tillgången på narkotika. Nya marknadsplatser har etablerats online och användningen av sociala medier och krypterade appar har förenklat processen för att köpa och sälja illegal narkotika, även för nya grupper. Det är också vanligare med leverans av narkotika till hemmen och i postflödet. Att bekämpa öppna drogscener och därigenom pressa bort kriminalitet handlar också om att skapa trygga bostadsområden och kvarter.

Arbetet mot narkotikan måste föras på flera nivåer. En sådan sak är att vi i Sverige inte ska ha några öppna drogscener. Socialdemokraterna vill se en nollvision för öppna drogscener, både fysiskt och digitalt.

²⁵ Prop. 2023/24:139 Explosiva varor – ett nationellt tillståndsregister och kriminalisering av förstadium till brott mot tillståndsplikten respektive prop. 2024/25:163 Explosiva varor – en ändamålsenlig hantering av tillstånd och tillsyn.

²⁶ *Barn och unga i kriminella nätverk - En studie av inträde, brott, villkor och utträde* (BRÅ rapport 2023:13).

4.15 Skärp kontrollen av mördardrogera

Användningen av narkotika spelar också en roll inom den organiserade brottsligheten, Polismyndigheten rapporterar om att narkotikaklassade läkemedel, särskilt Tramadol, ofta används av kriminella som begår grova våldsbrott för att de ska bli känslomässigt avtrubbade och därmed lättare kunna förmå sig att utföra handlingarna.

Socialdemokraterna anser att en utredning bör tillsättas kring hur kontrollen vid hanteringen av denna typ av läkemedel kan skärpas.

4.16 Höjda straff för synnerligen grov ekonomisk brottslighet

Som beskrivits ovan finns bakom gängen en växande organiserad brottslighet som förgrenat sig in i samhällsviktiga institutioner. Den organiserade brottsligheten bedriver idag systemhotande verksamhet genom komplexa brotts- och penningtvättsupplägg i legala företag innefattande näringsverksamhet, vård, bygg, idrott, städ och mäklarbranschen m.m.²⁷ Samtidigt sker samhällsomfattande bidragsbrott, arbetslivskriminalitet i oseriösa företag och en betydande ökning av bedrägerier i landet som skadar förtroendet för välfärdssystemet och samhället i stort. Polismyndigheten bedömer att den kriminella ekonomin genererar ca 100–150 miljarder kronor i brottsvinster varje år.

För att komma åt den organiserade brottslighetens allt mer komplexa verksamhet måste arbetet mot den ekonomiska brottsligheten intensifieras. En del i det är att straffen för ekonomisk brottslighet behöver höjas. Socialdemokraterna anser att det för ett antal ekonomiska brott behöver införas en ny nivå, *synnerligen grovt brott*. Det gäller skattebrott, bokföringsbrott, bedrägeri, svindleri, förskingring, bidragsbrott samt penningtvättsbrott. För dessa synnerligen grova brott bör det maximala straffet höjas från dagens 6 till 10 år. Som skäl för att se ett brott som synnerligen grovt ska t.ex. koppling till organiserad brottslighet beaktas, eller ifall det rör väldigt stora belopp.

4.17 Fler åtgärder mot ekonomisk brottslighet och arbetslivskriminalitet

Utöver höjda straffsatser behöver också arbetet mot ekonomisk brottslighet och arbetslivskriminalitet intensifieras. Det behövs en förstärkt tillsyn där sanktionsavgifter höjs och breddas till fler områden. Företag som fuskar ska kunna svartlistas och orimligt låga anbud uteslutas från offentliga upphandlingar. I riskbranscher ska antalet underentreprenörsled som huvudregel begränsas till två.

Vidare behöver den myndighetsgemensamma satsningen mot organiserad brottslighet utvecklas. Informationsdelning mellan myndigheter behöver förbättras och sekreteshinder mellan myndigheter, kommuner, regioner och arbetsmarknadens parter rivas. Därtill vill vi utöka användningen av AI och ny teknologi i kontrollarbetet för att bekämpa brotten. Vi vill också utreda ett större statligt ansvar för personalidentifierings- och personalliggarsystem i riskbranscher med möjlighet till realtidsrapportering till och från relevanta databaser samt skärpt kontroll av europeiska socialförsäkringsintyg.

²⁷ Polismyndigheten, *Den kriminella ekonomin* (rapport september 2024).

På det associationsrättsliga området vill vi att det minsta tillåtna aktiekapitalet i aktiebolag ska höjas. Vidare bör revisionsplikten återinföras samtidigt som fler brott ska leda till näringsförbud.

Ytterligare förslag, resonemang och överväganden vad gäller ekonomisk brottslighet och arbetslivskriminalitet finns i Socialdemokraternas kommittémotioner inom civilutskottets, arbetsmarknadsutskottets och näringsutskottets ansvarsområden.

4.18 Använd Utbetalningsmyndigheten för att punktmarkera gängen

I januari 2024 inrättades den nya Utbetalningsmyndigheten.²⁸ Genom den nya myndigheten har samhället fått ett nytt viktigt verktyg i kampen mot den organiserade brottsligheten, när det kommer till att förebygga, förhindra och upptäcka felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen.

I nästa steg handlar det om att tillvarata myndighetens potential. Socialdemokraterna anser att Utbetalningsmyndigheten ska få tillgång till polisens underrättelser gällande gängkriminella och kunna rikta sitt arbete mot dessa individer. Fler felaktiga utbetalningar ska stoppas, bland annat genom direktaccess till fler myndigheters databaser.

4.19 Utökade möjligheter till utvidgade bakgrundskontroller

Ett sätt för den organiserade brottsligheten att skaffa sig makt och inflytande är genom infiltration av kommuner och myndigheter. Genom att antingen placera egna, eller utöva påtryckningar på, kommunanställda försöker de kriminella tillskansa sig information eller direkt inflytande över centrala beslut. Utvecklingen är extremt oroande och en del i det som polisen beskriver som systemhotande kriminell verksamhet.

I takt med att allt fler fall av infiltration uppmärksammas har kommuner vidtagit olika typer av åtgärder, bl.a. så kallade utvidgade bakgrundskontroller på blivande anställda och befintlig personal. Arbetssättet har utvecklats i samarbete med polisen och andra myndigheter, men i ett antal beslut nu konstaterats oförenliga med lagstiftningens skydd för de anställdas personliga integritet och privatliv.²⁹ Besluten innebär att den här typen av utvidgade kontroller nu upphört.

Socialdemokraterna anser att den typ av utvidgade bakgrundskontroller som kommunerna använt sig av och som utformats i samråd med myndigheter bör vara fortsatt tillåtna. Regeringen bör därför ta initiativ till en översyn av lagstiftningen.

²⁸ Prop. 2022/23:34 Utbetalningsmyndigheten.

²⁹ Se t.ex. Justitieombudsmannens beslut den 19 oktober 2023 (dnr 7143–2022).

5 Åtgärder för att bekämpa mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld

5.1 Nollvision om mäns våld mot kvinnor och barn

Det har i alla tider och samhällen funnits män som använt våld för att straffa och kontrollera sin omgivning och våldet är den yttersta konsekvensen av att vi alltså lever i ett ojämnt samhälle. För att bekämpa våldet måste därför insatser göras både mot de normer och värderingar som våldet ger uttryck för, och mot de enskilda män som begår brott.

Under de senaste åren har också viktiga steg tagits. Sverige har fått fler poliser, med bättre verktyg, och lagstiftningen har skärpts vad gäller mäns våld. Samtyckeslagen, som gjort det tydligare att sex som inte är frivilligt är förbjudet, utgör en av milstolparna, och har inneburit ett paradigmskifte i synen på våldtäkt.³⁰ Straffen för flera sexualbrott har också skärpts, liksom för misshandel, grov kvinnofridskränkning och överträdelse av kontaktförbud.³¹ Det är numera straffbart att utsätta ett barn för att se och höra våldsbrott i en nära relation.³²

Men det räcker inte. Socialdemokraterna vill införa en nollvision om mäns våld mot kvinnor. Ett nationellt våldsförebyggande program bör tas fram för att förstärka det tidiga våldsförebyggande arbetet, insatserna mot dem som har förhöjd risk att utöva våld samt åtgärderna mot dem som har utsatt en närstående för våld. Med Sluta skjut som förebild ska ett program för män som utövar våld tas fram och implementeras i hela landet. Varje kvinna som lämnar en våldsam relation ska ges en samlad ingång till samhällets stöd – en dörr ut ur våldet. Det ska räcka med en kontakt för att få nödvändigt stöd, t.ex. vad gäller dokumentation av skador, vittnesmål, personskydd, skyddat boende, traumabehandling, hjälp med barnens skolgång m.m. Vid behov bör den våldsutsatta också kunna få fysiskt skydd för att återvända till sin bostad och hämta sina och barnens tillhörigheter.

För att intensifiera arbetet anser Socialdemokraterna också att regeringen bör tillsätta en kriskommission för att bekämpa mäns våld mot kvinnor. Tillsammans med relevanta myndigheter och kvinnojourer bör man systematiskt gå igenom vilka åtgärder som skulle kunnat förhindra mord och misshandel.

5.2 Kriminalisera psykiskt våld och ekonomiskt våld

Mäns våld mot kvinnor kan ta många uttryck. Det kan handla om fysiskt, psykiskt, ekonomiskt eller sexuellt våld liksom hedersrelaterat våld och förtryck. Gemensamt är att det är kvinnor som utsätts av män på grund av sitt kön. Samtliga dessa former av våld måste med full kraft motarbetas.

Den socialdemokratiskt ledda regeringen gav under föregående mandatperiod en utredare i uppdrag att se över straffansvaret för psykiskt våld. Utredningen föreslog 2022 bl.a. att ett nytt brott skulle införas i brottsbalken, *psykiskt våld*. Det nya brottet tar sikte

³⁰ Prop. 2017/18:177 En ny sexualbrottslagstiftning byggd på frivillighet.

³¹ Se särskild prop. 2021/22:231 Skärpt syn på våldtäkt och andra sexuella kränkningar, prop. 2020/21:217 Skärpta straff för våld och andra kränkningar i nära relationer samt prop. 2024/25:123 Kontaktförbud – ett utökat skydd för utsatta personer

³² Prop. 2020/21:170 Barn som bevittnar brott

på den (oftast en man) som upprepat utsätter någon annan (oftast en kvinna) för kränkningar i form av förolämpningar, otillbörliga hot, otillbörligt tvång eller otillbörlig övervakning. Utredningens förslag har remitterats och sedan dess beretts inom regeringskansliet.³³ Socialdemokraterna anser att det är hög tid att förslagen nu genomförs.

Även ekonomiskt våld bör kriminaliseras. Det kan t.ex. handla om att våldsutövaren tar kontroll över den utsattas förmåga att förvärva, använda och behålla ekonomiska resurser eller om ekonomisk säkerhet och egenmakt. Precis som annat våld i nära relation är grunden viljan att utöva makt och kontroll.

För många kvinnor fortsätter våldet även efter separationen. Det kan handla om återkommande vårdnadstvister, försök att fördröja bodelningen eller att gärningsmannen lämnat kvinnan med stora skulder. Detta så kallade eftervåld, alltså det våld som fortsätter även sedan relationen tagit slut, måste uppmärksammas och lagföras. Socialdemokraterna vill att regeringen tillsätter en särskild utredning med syftet att kriminalisera eftervåldets alla olika uttryck, såsom fysiskt, psykiskt, sexuellt, ekonomiskt och materiellt våld samt försummelsevåld.

5.3 Säkerhetsstraff för återfallsvåldtäktsmän

I juli 2024 presenterade *Utredningen om påföljder, återfall och verkställighet* sitt slutbetänkande.³⁴ Ett av utredningens förslag är att införa en ny tidsobestämd påföljd, *säkerhetsstraff*, avsett för särskilt allvarliga situationer av återfall eller flerfaldig brottslighet av synnerligen allvarlig karaktär. Påföljden tar sikte på personer som tidigare har dömts till långa fängelsestraff för brott mot liv, hälsa, frihet eller frid och som nu återfallit i samma brottslighet samt personer som döms för seriebrottslighet, t.ex. serievåldtäktsmän eller gärningspersoner som begått mycket allvarliga våldsbrott mot partner eller ett barn. Tidsobestämdheten består av att strafftiden ska kunna förlängas under tiden för avtjänande av straffet, med upp till tre år åt gången om ett fortsatt frihetsberövande är påkallat för att tillgodose behovet av samhällsskydd. Den så kallade förlängningsventilen är avsedd att användas i exceptionella fall och ska alltid beslutas av allmän domstol efter att en särskild utredning om den dömdes återfallsrisk har inhämtats från Rättsmedicinalverket.

Socialdemokraterna anser att förslaget är väl avvägt och bör genomföras.

5.4 Släppsamtal och åtgärder i samband med permission eller frigivning

Brottsoffer som utsatts för våld i nära relation har idag rätt till information när gärningsmannen har permission eller frigges. Oftast informerar Kriminalvården då med brev eller via e-post. Socialdemokraterna vill att dessa möjligheter utvecklas och kvinnan också ska kunna välja att få Kriminalvårdens information via kommunens socialtjänst. Informationen kan på detta sätt då kombineras med erbjudande om samhällets hjälp och stöd, t.ex. från kvinnojour, brottsofferjour, psykiatri eller kommunens relationsteam. Det kan

³³ Straffansvar för psykiskt våld (Ds 2022:18).

³⁴ Ett ändamålsenligt samhällsskydd (SOU 2024:48).

också handla om stöd och skydd av mer praktisk karaktär utifrån Kriminalvårdens riskbedömning. Finns det barn bör de erbjudas samma stöd.

Vad gäller Kriminalvårdens, oftast mycket kvalificerade, riskbedömningar inför permission och frigivning har det uppmärksamats att dessa inte alltid når polisen. För att avhjälpa detta anser Socialdemokraterna att Kriminalvården och polisen bör ges i uppdrag att ta fram en standardiserad ordning för uppgifter om gärningsmannens vistelse och rehabilitering, permissioner och släppdatum. Vidare bör polisen ges i uppdrag att hålla obligatoriska så kallade ”släppsamtal” med gärningspersonen och i samverkan med socialtjänsten erbjuda vidare rehabilitering.

5.5 Bättre stöd till våldsutsatta kvinnor

Kvinnor som utsätts för våld ska få den hjälp de behöver. Idag läggs ofta ett för stort ansvar på den våldsutsatta kvinnan. Hon ska våga lämna, hon ska samla bevis och anmäla, hon ska skydda sina barn och hon ska i värsta fall leva gömd. Många kvinnor som söker hjälp vittnar om att samhället i alltför stor utsträckning arbetar i stuprör, vilket gör att kvinnorna, och deras barn, hamnar mellan stolarna. Samarbetet behöver här bli betydligt bättre. Kunskapen måste öka så att fler myndigheter, vårdgivare och arbetsgivare vågar fråga om våld och vet vilka tecken man ska vara uppmärksam på. Vi vill därför införa ”lex Lotta”. När en kvinna har blivit mördad av en man, trots att hon i kontakt med myndigheter uttryckt ett behov av hjälp pga. en psykiskt eller fysiskt våldsam relation, ska den berörda myndigheten anmäla sig själv. Syftet med anmälan är att uppmärksamma myndighetens brister i bemötande och stöd till våldsutsatta kvinnor. Vi måste skyndsamt öka medvetenheten om mäns våld mot kvinnor i hela samhället och åtgärda de brister som gör att kvinnor faller mellan stolarna.

En grundläggande fråga vad gäller samhällets stöd till våldsutsatta kvinnor är rätten till bostaden. Kvinnor som blir utsatta för våld ska inte tvingas flytta. Under föregående mandatperiod togs här viktiga steg, vilket mynnat ut i en starkt lagstiftning för personer som bor i hyreslägenhet.³⁵ Socialdemokraterna anser dock att denna rätt bör gälla alla våldsutsatta kvinnor oavsett boendeform. Vidare behöver kommunernas ansvar för att kvinnor och barn som utsätts för våld ska få en trygg bostad förtydligas. Våldsutsatta bör få förtur till allmännyttiga bostäder i alla kommuner.

Vidare behöver samhällets stöd till familjer som lever med skyddade personuppgifter stärkas. Det handlar om allt från att socialtjänsten idag bokar in möten på ett sätt som gör att kvinnans adress röjs, till att man inte kan besöka läkare eller skaffa telefonabonnemang för att det krävs personnummer. Alla inblandade aktörer måste samverka på ett sådant sätt att de utsatta kvinnorna får det skydd som krävs.

En särskild grupp som sällan uppmärksammas är de äldre kvinnor som utsätts för våld och ofta befinner sig i en särskilt sårbar situation. Bristande kunskap och stereotypa föreställningar leder till att dessa kvinnor inte alltid blir trodda när de berättar om sin situation. Granskningar har återkommande pekat på att det finns en bristande kunskap om våld i nära relationer inom äldreomsorgen och att äldreomsorgen sällan ingår i kommuners interna samverkan kring våld i nära relationer. Yrkesverksamma, inte minst

³⁵ Prop. 2023/24:112 Åtgärder för tryggare bostadsområden.

inom hälso- och sjukvården och hemtjänsten, måste regelmässigt uppmärksammas och fråga om våld.

5.6 Trygga skyddade boenden utan vinstdrift

För de kvinnor och barn som inte längre kan bo kvar hemma ska samhället tillhandahålla trygga skyddade boenden där man tas emot av människor som förstår vad man är utsatt för.

I ett historiskt perspektiv är det främst landets kvinnojourer som tillhandahållit sådan livsavgörande verksamhet. Under de senaste decennierna har det offentliga åliggandet för brottsofferstöd sedan stegvis skärpts. Utvecklingen har återkommande väckt frågor om ansvarsförhållandet mellan kommunerna och de ideella aktörerna, vilket var bakgrunden till den nya lagstiftning för skyddade boenden som trädde i kraft den 1 april 2024.³⁶ Lagen innebär en viktig och nödvändig modernisering, särskilt i synen på barn och barns rättigheter. Det ställs nu också högre krav på de aktörer som bedriver skyddade boenden, bland annat vad gäller tillstånd.

Samtidigt som reformen i grunden alltså är positiv finns det en oro för att förändringarna kan innebära risker för kvinnojourernas unika verksamhet. De senaste decenniernas utveckling, där allt strängare krav har ställts på kommunerna vad gäller konkurrensutsättning enligt lagen om offentlig upphandling (LOU), har lett till en förskjutning mot principen om ”lägsta pris” där de vinstdrivande företagen gynnas. Det har i vissa fall lett till att kommuner, trots motsatta politiska ambitioner, tvingats anlita vinstdrivande framför ideellt drivna skyddade boenden.

Kvinnjourerna och det civila samhället har under flera decennier gjort ovärderliga insatser för att skydda kvinnor och barn från våldsamma män. Deras unika kunskap och erfarenheter måste värnas samtidigt som vi vidtar åtgärder för att stänga ute oseriösa aktörer. Vinstsyftet lämpar sig inte när det handlar om skyddade boenden och Socialdemokraterna anser att all upphandlad drift av skyddade boenden ska reserveras för idéburna organisationer. Då skulle kvinnojourernas och civilsamhällets verksamhet värnas och skyddet för de kvinnor som placeras säkerställas.

5.7 Geografiska kontaktförbudsområden vid extra stor hotbild

Kontaktförbud är en viktig skyddsåtgärd för främst kvinnor och barn som är utsatta för våld och andra kränkningar i nära relationer. Förbudet meddelas av åklagare i form av antingen ett ”ordinärt kontaktförbud”, ”utvidgat kontaktförbud”, ”särskilt utvidgat kontaktförbud” eller ”kontaktförbud som gäller gemensam bostad”. Att bryta mot ett kontaktförbud är straffbart och kan leda till böter eller fängelse.

Under den föregående mandatperioden vidtog den socialdemokratiskt ledda regeringen en rad åtgärder för att skärpa kontaktförbudsreglerna. Elektronisk övervakning vid kontaktförbud infördes och en utredning tillsattes för att komma till rätta med de brister som under lång tid rapporterats där få kontaktförbud meddelats trots behov.³⁷ I mars

³⁶ Prop. 2023/24:31 Stärkta rättigheter för barn och vuxna i skyddat boende.

³⁷ Se prop. 2017/18:81 Elektronisk övervakning av kontaktförbud och *En effektivare kontaktförbudslagstiftning* (SOU 2024:13).

2025 presenterade den nya regeringen en proposition utifrån utredningens förslag, vilket vi socialdemokrater välkomnat.³⁸

En särskild fråga som behandlades inom ramen för den nya lagstiftningen gäller möjligheten att, när hotbilden är extra stor, också kunna inrätta geografiska områden som förövaren inte får lämna. En sådan ordning har förordats av bl.a. Jämställdhetsmyndigheten men avvisats av regeringen. Socialdemokraterna anser att en sådan möjlighet bör utredas vidare.

5.8 Barnahus i hela landet

Barn som har utsatts för övergrepp och kränkningar måste tas om hand på bästa sätt och bli lyssnade på. I flera kommuner finns särskilda barnahus. Till barnahus kommer barn och unga under 18 år som misstänks ha blivit utsatta för våld i hemmet, misshandel eller sexuella övergrepp. Barnahus kan erbjuda en trygg och barnanpassad miljö och en plats där olika viktiga professioner kan samverka och komma till barnet istället för att den som utsatts för brott ska behöva slussas runt mellan myndigheter och tvingas berätta vad som hänt om och om igen. Barnahus spelar alltså en mycket viktig roll ur ett brottsofferperspektiv och utifrån det utsattas barnets möjlighet att ta tillvara på sina rättigheter, få stöd, skydd och upprättelse. Dock visar undersökningar att tillgången till barnahus är ojämlig över landet och att såväl de fysiska lokalerna som tillgången till olika professioner kan se väldigt olika ut över landet. Regeringen behöver vidta åtgärder för att säkerställa alla våldsutsatta barns rätt till barnahus.

Socialdemokraterna vill att fler barnahus startas, så att verksamheten finns tillgänglig i hela landet. Vi vill också se certifiering av barnahusen som säkerställer kvalitet och likvärdighet.

5.9 Barns rätt till skydd från umgänge med en våldsam förälder

Den 1 juli 2021 trädde nya bestämmelser i föräldrabalken i kraft, vilket bl.a. innebär att barnets bästa nu ska vara avgörande för alla frågor som rör vårdnad, boende och umgänge. Propositionen var resultatet av ett längre utrednings- och lagstiftningsarbete och innebär en viktig seger för barns rättigheter.³⁹

Som en konsekvens av lagändringarna anses en förälder som mördat den andra föräldern som huvudregel olämplig som vårdnadshavare. Detta är en efterlängtd förändring där socialnämnderna nu har ett viktigt ansvar att ansöka om vårdnadsöverflyttning. Framåt ser socialdemokraterna det som en naturlig följd att samma bedömning ska göras vad gäller boende- och umgängesföräldrar. Det är varken logiskt eller rimligt för våldsutsatta barn att ensam behöva träffa den förälder som bedöms olämplig som vårdnadshavare på grund av att han eller hon avsiktligt dödat den andra föräldern. Vidare resonemang och överväganden finns i Socialdemokraternas kommittémotion inom civilrättens ansvarsområde.

³⁸ Prop. 2024/25:123 Kontaktförbud – ett utökat skydd för utsatta personer.

³⁹ Prop. 2020/21:150 Ett stärkt barnrättsperspektiv i vårdnadstvister.

5.10 Våld i ungas parrelationer

Mäns våld mot kvinnor börjar med killars våld mot tjejer. Trots att det dödliga partner-våldet i snitt minskat de senaste decennierna har utvecklingen vad gäller dödligt partner-våld mot tjejer yngre än 26 år förblivit oförändrat. I den nationella trygghetsundersökningen 2024 uppgav 21 procent av kvinnor i åldrarna 16–24 år att de utsatts för sexualbrott. I Folkhälsomyndighetens enkätundersökning UngKAB23 uppgav tjejer en högre grad av utsatthet för flera former av våld jämfört med killar. 24 procent av tjejerna hade utsatts för vaginal, anal eller oral penetration mot sin vilja och 19 procent hade utsatts för fysiskt våld under sex.

Att framförallt unga tjejer och ickebinära utsätts för detta är oacceptabelt och måste adresseras genom intensifierat och målinriktat förebyggande arbete inom framförallt rättsväsendet. Trots att kunskapsunderlaget har ökat är det ett område som inte uppmärksammas tillräckligt och det behövs alltjämt mer forskning kring hur våld i unga parrelationer bäst förebyggs, upptäcks och stoppas.

5.11 Hedersrelaterat våld och förtryck

Hedersrelaterat våld och förtryck innebär att människor, främst flickor och kvinnor men även pojkar och män och hbtqi-personer, begränsas i sina liv och utsätts för påtryckningar och våld som syftar till att upprätthålla familjens kontroll över individen.

Det hedersrelaterade våldet och förtrycket måste upphöra och samhället måste reagera kraftfullt mot alla former av hedersrelaterat våld och förtryck. Under det senaste decenniet har ett flertal viktiga steg tagits, när det gäller såväl straffskärpningar som förebyggande arbete. Bland annat har hedersmotiv gjorts till en försvårande omständighet när domstolen bestämmer straffet för brott och ett nytt brott om hedersförtryck införts.⁴⁰ Vidare har möjligheterna att meddela s.k. utreseförbud för barn införts och succesivt utvidgats.⁴¹ Oskuldskontroller, oskuldsintyg och oskuldsingrepp har nyligen äntligen också kriminaliserats.⁴²

En fråga som ännu inte fullt ut adresserats av lagstiftaren gäller frågan om s.k. omvändelseförsök och omvändelseterapi. Åtgärder för att kriminalisera även dessa företeelser har utretts men ännu inte lett till lagstiftning. Socialdemokraterna förväntar sig att regeringen här återkommer med nödvändig lagstiftning.

Framåt är det viktigt att arbetet fortsätter, också med andra verktyg än de rent repressiva. Här är bildning och samhällsgemenskap viktiga nyckelfaktorer. Tid och resurser måste prioriteras till utbildning och fortbildning för vuxna som på olika sätt kan komma i kontakt med barn och unga som utsätts för hedersvåld. Till exempel via skolan, vården, socialtjänsten eller fritidsaktiviteterna.

Socialdemokraterna vill se ett nationellt förebyggande program som riktar sig mot unga pojkar och flickor som befinner sig i sammanhang där strukturer och normer kring heder är tonsättande. Ett mycket gott exempel på ett sådant program är Shanazi hjältar som startade i Linköping och nu också finns etablerade i Gävle kommun. Verksamheten syftar till att uppnå attitydförändringar genom utbildning och förebildsarbete bland unga

⁴⁰ Prop. 2019/20:131 Ökat skydd mot hedersrelaterad brottslighet och prop. 2021/22:138 Ett särskilt brott för hedersförtryck.

⁴¹ Prop. 2023/24:72 Ett utvidgat utreseförbud för barn.

⁴² Prop. 2024/25:189 Kriminalisering av oskuldskontroller, oskuldsintyg och oskuldsingrepp.

killar och tjejer som lever i hederskulturer. Arbetet har följdforskats på och Högskolan i Gävle har kunnat visa att det går att bryta gamla föreställningar och hårt sittande normer och sprida värderingar om jämställdhet och rätten till att leva sitt liv som den man är, fri från förtryck, till fler.

5.12 Prostitution och människohandel

Sverige var det första landet i världen som gjorde det olagligt att köpa sexuella tjänster utan att det samtidigt är kriminellt att sälja. Prostitution är en del av mäns våld mot kvinnor och därför var det viktigt att ansvaret skulle ligga hos förövarna, inte hos de utsatta. Den svenska sexköpslagen är idag ett internationellt föredöme som det vore önskvärt att fler länder tog efter.

Samtidigt återstår mycket arbete. Polismyndigheten bedömer att omfattningen av människohandel för sexuella ändamål och prostitution i Sverige fortfarande är mycket oroande både ur ett brottsbekämpande perspektiv och ett brottsofferperspektiv. De prostituerade kvinnorna utnyttjas inte bara av de personer som betalar för sex, utan också av de människohandlare, kopplare och andra organisatörer som på olika sätt drar ekonomisk fördel av utnyttjandet. Verksamheten ingår som en integrerad del av och viktig inkomstkälla för organiserad brottslighet.

Lagstiftningen kring människohandel och människoexploatering är svår att tolka och tillämpa. Därför är riskerna mycket låga för de som bedriver människohandel i Sverige. Oklarheter i hur domstolarna ska tolka lagarna gör att nästan ingen blir dömd för människohandel eller människoexploatering. Lagstiftningen måste därför ses över.

I december 2023 presenterade *Utredningen om exitprogram för personer som är utsatta för prostitution* sitt slutbetänkande.⁴³ Utredningen konstaterar att det fortfarande finns allvarliga brister i samhällets stöd till den som behöver hjälp att ta sig ur sexuell exploatering, prostitution eller människohandel för sexuella ändamål. Bristerna rör framför allt identifiering, kunskap om utsattheten och bemötande, tillgången till icke-akut vård och traumabehandling, tillgången till vård utanför storstadsområdena samt ansvarsfördelning och samordning mellan myndigheter. Utredningens bedömning är att dessa brister är sådana att Sverige inte kan anses leva upp till våra internationella åtaganden. Detta är givetvis allvarligt och regeringen behöver nu ta utredningens slutsatser vidare. Den som utsätts för sexköp ska självklart ses som ett brottsoffer och ges det stöd och de rättigheter det innebär.

Det är vidare viktigt att själva sexköpslagstiftningen utvecklas. I juli 2025 ändrades brottet köp av sexuell tjänst till köp av sexuell handling samtidigt som det straffbara området för brottet utvidgades till att även omfatta handlingar på distans, dvs. utan fysisk kontakt.⁴⁴ Det var en i grunden naturlig utvidgning, i takt med att hela vårt samhälle blir mer digitalt. För att säkerställa att lagändringen får önskad effekt och verkligen leder till att plattformar som erbjuder livesända sexuella handlingar på distans stängs ned anser Socialdemokraterna att de nya bestämmelserna bör följas upp.

⁴³ Ut ur utsatthet (SOU 2023:97).

⁴⁴ Prop. 2024/25:124 Skärpt syn på sexuella kränkningar, bedrägerier mot äldre och brott med kön som hatbrottsmotiv.

Dessutom behöver straffet för sexköp ytterligare skärpas. Den straffskärpning som genomfördes 2022⁴⁵, och som syftade till att utmönstra böter ur straffskalan, har visat sig få begränsad betydelse då utdömda straff alltför oftast stannar vid villkorlig dom i kombination med böter. För att personer som fälls för sexköp faktiskt ska dömas till fängelse anser Socialdemokraterna att brottet ska göras till ett s.k. artbrott. Vidare bör kravet på s.k. dubbel straffbarhet avskaffas så att svenska sexköpare utomlands inte ska undkomma ansvar.

5.13 Dokumenterade sexuella övergrepp och pornografi

Även på området för pornografi går den tekniska utvecklingen snabbt vilket utmanar dagens lagstiftning. Idag distribueras så gott som all pornografi via utlandsbaserade internetplattformar, vilka i allmänhet faller utanför svensk jurisdiktion. Detta innebär svårigheter i många avseenden, inte minst vad gäller möjligheterna att i praktiken påverka hur materialet används. En stor mängd bilder och filmer med övergreppsmaterial och annat innehåll sprids mot de inblandades vilja och ibland även utan deras kännedom.⁴⁶

De tekniska och praktiska svårigheterna får dock inte innebära att samhället lämnar walkover. Socialdemokraterna anser att regeringen bör finansiera en stödlinje inriktad på att hjälpa barn att få bort sexuellt övergreppsmaterial från internet. Vidare bör Brottsoffermyndigheten ges i uppdrag att genomföra en förstudie om hur en verksamhet som hjälper vuxna att ta ner material från plattformar på internet kan organiseras och utvecklas. En utredning bör också tillsättas för att kriminalisera s.k. deepfake-pornografi liksom för att se över det s.k. pubertetsrekvisitet vad gäller barnpornografi. Oavsett möjligheterna att kriminalisera dessa företeelser bör nätoperatörerna åläggas att ta ett större ansvar för att förebygga och bekämpa att barn utsätts för sexuell exploatering på deras plattformar. Minderåriga ska skyddas från våldsglorifierande pornografiskt innehåll genom ålderskontroller.

6 Övriga rättspolitiska frågor

6.1 Ett stärkt brottsofferperspektiv

Samhället ska vara organiserat så att kriminalitet så långt som möjligt förebyggs. Det bästa sättet att skydda brottsoffer är att stoppa brotten. När brott ändå sker ska samhället stå på brottsoffrets sida. Det handlar i första hand om att brottet ska klaras upp och den skyldiga lagföras. Men det handlar också om bemötandet vid anmälan liksom under utredning och rättsprocess. Om att som brottsoffer känna att man blir lyssnad på och tagen på allvar. Om att sedan också kunna få samhällets hjälp och stöd i att gå vidare. Det är en fråga om upprättelse, respekt och rättvisa.

För att underlätta för brottsoffer att orientera sig bland lagar, regler och olika aktörer anser Socialdemokraterna att det bör införas en samlad brottsofferlagstiftning där brottsoffers rättigheter, t.ex. vad gäller skydd, stöd, ersättning och information, samlas. Lagen

⁴⁵ Skärpt syn på våldtäkt och andra sexuella kränkningar (prop. 2021/22:231).

⁴⁶ Sexuellt utnyttjande i pornografiska syften – våldsutsatthet som behöver synliggöras (SOU 2023:98).

behöver bl.a. peka ut kunskaper och kompetens kring bemötande av särskilt utsatta brottsoffer, t.ex. när brottsoffret är ett barn eller har en funktionsnedsättning eller det rör våld i hederskontext. Ändamålsenliga regler om ersättning till brottsoffer är också viktigt för att stärka brottsoffers ställning och minska skadeverkningarna av brott. Här blir det fortsatta arbetet med förslagen från *Utredningen om ersättningsregler med brottsoffret i fokus* viktigt att ta vidare.⁴⁷ Särskilt viktigt är här förslagen om att brottsoffer lättare och snabbare ska kunna få brottskadeersättning för sina skador efter en dom.

En ny, samlad brottsofferlagstiftning behöver också inkludera civilsamhällets roll. Många brottsoffer kan vittna om hur viktigt det stöd ideella organisationer som Brottsofferjouren, tjej- och kvinnojourer och vittnesstödet hos domstolarna är. Det finns en särskild kraft i civilsamhället som behövs för att erbjuda stöd till den drabbade, för att engagera och folkbilda och för att vara en viktig röst i samhällsdebatten.

Brottsoffermyndigheten ger, förutom stöd till ideella organisationer, även direkt information till brottsoffer och vittnen om deras rättigheter, bland annat genom en lättillgänglig webbaserad brottsofferguide. Även detta arbete måste fortsätta och utvecklas.

När barn utsätts för allvarliga brott måste rätt resurser och kompetenser snabbt finnas på plats och stödet måste vara likvärdigt över hela landet. Det gäller inte minst barnförhållare. Enligt lag ska polis och åklagare utreda allvarliga brott mot barn inom 90 dagar. Men många barn får vänta betydligt längre, vilket får allvarliga konsekvenser. Långa utredningstider har stått i vägen för den hjälp som stödsamtal och traumabehandling från barn- och ungdomspsykiatri som barnet behöver och har rätt till. Barnen kan tvingas vänta på insatser från socialtjänst vilket i sin tur kan innebära att hemmiljön blir direkt farlig, om den misstänkte förövaren exempelvis är en förälder barnet bor hos. I de fall där förövaren är en närstående till barnet är risken för ångest särskilt stor. Suicidrisken är förhöjd. Regeringen måste säkerställa att rättsväsendet följer de regler som finns när barn utsätts för allvarliga brott. Regeringen måste också se till att barnen får det stöd de behöver.

För att skydda brottsoffer behöver också kontroll, stöd- och övervakningsåtgärder byggas ut till exempel genom kontakt- eller vistelseförbud för den som avtjänat fullt straff. Sådana åtgärder, tillsammans med Kriminalvårdens behandlingsprogram, kan dessutom bidra till att minska risken för återfall i brott. Reaktionerna vid misskötsamhet under avtjänande av straff bör skärpas.

6.2 Säkerställ brottsofferjourens finansiering

Brottsofferjouren Sverige är den organisation som ger stöd till de allra flesta brottsoffer, vittnen och anhöriga. Organisationen har verksamhet i alla Sveriges 290 kommuner och gav under 2024 stöd till mer än 60 000 brottsoffer, vittnen och anhöriga – långt fler än någon annan stödverksamhet för dessa målgrupper i Sverige. Organisationens medlemsjourer har mer än 1 000 volontärer och 100 anställda och man driver också den nationella stödlinjen för brottsoffer, 116 006, som är öppen alla dagar om året och erbjuder ett tryggt och professionellt bemötande via telefon, chatt eller e-post. Brottsofferjouren Sverige är genom avtal med polisen mottagare av samtliga ärenden där målsägande vid polisanmälan önskat kontakt med en stödverksamhet.

⁴⁷ Ersättningsregler med brottsoffret i fokus (SOU 2025:23)

Trots sin viktiga verksamhet har Brottsofferjouren Sverige fått minskade ekonomiska bidrag de senaste åren. De minskade resurserna har lett till genomförda och ytterligare planerade personalneddragningar.

Brottsofferjouren har äskat 15 miljoner kronor från regeringen för det kommande året, dels för att täcka sina minskade intäkter samt för att förstärka sin verksamhet så att fler brottsoffer ska kunna få ett tidigt och fullgott stöd. Regeringen har dock valt att inte gå organisationen till mötes.

Socialdemokraterna avsätter 15 mnkr för en förstärkning av Brottsofferjouren Sveriges verksamhet.

6.3 Ta Trygghetsberedningens förslag vidare

I mars 2020 tillsatte den socialdemokratiskt ledda regeringen Trygghetsberedningen med uppdrag att bistå regeringen med underlag till utformningen av en kunskapsbaserad och brett förankrad kriminalpolitik. I beredningen har samtliga riksdagens partier deltagit, först under socialdemokratiskt, och efter regeringsskiftet, sverigedemokratiskt ordförandeskap. Beredningen har lämnat tre betänkanden, vilka samtliga har remitterats.⁴⁸

Socialdemokraterna ville egentligen gå längre men står bakom Trygghetsberedningens arbete och ser det som viktigt att regeringen nu också tar beredningens förslag vidare. Förslagen är förankrade i såväl forskning som erfarenhet och det är en styrka att de har brett stöd i Sveriges riksdag.

Särskilt angelägna förslag-gäller ökad användning av fotboja, förbättrad tillgänglighet till återfallsförebyggande hälso- och sjukvård, en förstärkt samverkan för unga lagöverträdare samt åtgärder för att förbättra de intagnas möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden.

6.4 Slopad mängdrabatt vid brott mot liv, hälsa eller trygghet

När någon döms för flera brott ska domstolen som regel bestämma en gemensam påföljd för brotten. Utgångspunkten är då att en gemensam straffskala ska konstrueras för den samlade brottsligheten. Regleringen innebär att straffet kan bli strängare än vad det enskilt svåraste brottet medger, men normalt inte så strängt som de olika maximistraffen sammanlagda. Det har under en längre tid funnits bred konsensus i riksdagen om att tillkommande brottslighet idag alltför ofta får för liten betydelse för det slutliga straffet.

Denna fråga har noga utretts och analyserats av den s.k. *Straffreformutredningen* som lämnar förslag för att få till stånd ett ökat genomslag för tillkommande brott.⁴⁹

Utredningens förslag bygger på att en ny ordning införs där det tydligare ska göras skillnad på olika brottstyper och där sådana brott som inneburit ett angrepp mot någons liv, hälsa eller trygghet till person som utgångspunkt ska ges fullt genomslag. Den bakomliggande principen bakom ett sådant synsätt är att det vid dessa brott finns ett starkare brottsofferintresse i straffets utdömande.

⁴⁸ Vägar till ett tryggare samhälle – Samtida och framtida kriminalpolitiska utmaningar (SOU 2021:85), Vägar till ett tryggare samhälle – Kraftsamling för barn och unga (SOU 2022:67) samt Vägar till ett tryggare samhälle – Åtgärder för att motverka återfall i brott (SOU 2024:54).

⁴⁹ En straffreform (SOU 2025:66).

Socialdemokraterna ställer sig bakom ett sådant synsätt och att mängdrabatten bör avskaffas vid brott som inneburit ett angrepp mot någons liv, hälsa eller trygghet.

6.5 En översyn av bestämmelserna om förundersökningsbegränsning och åtalseftergift

Varje år läggs ett stort antal anmälda brott ned. Det kan ske i olika stadier av processen, antingen utan att förundersökning påbörjats eller därefter.

En särskild situation när nedläggning kan ske är ifall den åtalade är misstänkt för en lång rad brott och den förutsedda påföljden framstår som en tillräcklig påföljd även med beaktande av det aktuella brottet. Typiskt sett handlar det om någon som begått en rad liknande brott, t.ex. inbrott eller narkotikaförsäljning. Eftersom straffet för det sistkommande brottet ändå inte spelar någon roll läggs ofta dessa ärenden ner av processekonomiska skäl, genom beslut om förundersökningsbegränsning eller åtalseftergift.⁵⁰

I grunden är detta en klok användning av rättsväsendets begränsade resurser. I vissa fall blir emellertid resultatet direkt stötande. Det framstår som obegripligt för den som drabbats av ett brott att ärendet läggs ned för att den åtalade ändå är kriminell. Han eller hon kan ha ett berättigat intresse av att få saken prövad oavsett ifall just det brottet kommer påverka vilket straff som i slutändan döms ut.

Socialdemokraterna anser att det behöver göras en översyn av bestämmelserna om förundersökningsbegränsning och åtalseftergift. Vi vill här se en lagändring så att åklagares möjligheter att använda sig av dessa bestämmelser begränsas när målsägandeintresset gör sig särskilt stark gällande. Vi vill också att informationen till målsäganden förbättras när ärenden läggs ned av dessa skäl.

6.6 Kriminalisera att hålla sig undan delgivning

Domstolar och andra myndigheter har en långtgående skyldighet att låta parter få ta del av den information som finns i ett mål eller ärende. När detta rättssäkerhetsintresse gör sig särskilt starkt gällande krävs delgivning, exempelvis under en förundersökning eller domstolsprocess.

De senaste åren har reglerna om delgivning blivit mer flexibla. Förenklad delgivning har blivit möjlig i fler fall och ordningen med s.k. *tillgänglighetsdelgivning* utvecklats och permanentats. Reformerna har syftat till en mer effektiv och snabb rättsprocess. De rättssäkerhetsintressen som ordningen med delgivning värnar har kunnat skyddas även med de nya reglerna.

I februari 2024 har Kronofogdemyndigheten, Domstolsverket och Försäkringskassan hemställt om ytterligare förändringar i samma riktning.⁵¹ Myndigheterna anser att dagens regler, trots genomförda förenklningar alltså är för resurs- och tidskrävande och möjliggör för personer att hålla sig undan. Fortfarande får många brottmålsrättegångar ställas in på grund av bristande delgivning. Reglerna innebär också stora svårigheter för Kronofogden att driva in återkrav. Myndigheterna vill därför se en utredning där bland

⁵⁰ Se 23 kap. 4 och 4 a §§ samt 20 kap. 7 § RB

⁵¹ Hemställan om att utreda förbättrade möjligheter till delgivning (Kronofogdemyndigheten, Domstolsverket och Försäkringskassan 2024-02-02).

annat frågor om delgivning via statliga servicekontor, möjligheten att begära biträde av en annan myndighet, tillgänglighet för delgivning som villkor för vissa välfärdsutbetalningar samt s.k. ”digital spikning” utreds.

Socialdemokraterna anser att regeringen snarast bör tillsätta en utredning som tar vidare myndigheternas förslag. Utredningen bör samtidigt se över möjligheterna att kriminalisera personer som håller sig undan delgivning samt möjligheten att frysa preskription av brott under delgivningsperioden.

6.7 Tillståndsplikt och tillsyn av idrottsagenter i Sverige

Svensk fotboll är en folkrörelse som engagerar hundratusentals människor – i städer och på landsbygd, på grusplaner och på stora arenor. Det är också en miljardindustri, där spelarövergångar, agentverksamhet och provisioner blivit en växande del av fotbollens ekonomi.

I flera europeiska länder har just agentverksamheten visat sig vara en arena där organiserad brottslighet fått fäste. Det handlar om alltifrån penningtvätt vid spelarövergångar till kontroll över unga spelares framtid. I Italien har det statliga antimaffiaorganet *Direzione Investigativa Antimafia* fått mandat att granska fotbollens ekonomi, eftersom man anser att infiltration av organiserad brottslighet i idrotten är ett direkt hot mot samhällsstrukturen.

Samtidigt är agentverksamheten i Sverige i princip oreglerad. Det krävs inte någon nationell licens, och det finns inte någon särskild insyn eller någon tillsynsmyndighet med ansvar för att kontrollera aktörernas ekonomiska aktiviteter. Detta öppnar för risker som måste tas på allvar.

I möten med svenska klubbar och supporterorganisationer har detta upprepade gånger lyfts som ett problem. I läktarsäkerhetsdebatten ligger allt fokus på publikrestriktionerna – medan man lämnar den oreglerade agentmarknaden där kriminella nätverk kan agera ostört.

Socialdemokraterna anser att det är hög tid att adressera kriminaliteten inom den svenska idrottsagentverksamheten. Det är inte supportrarna som är hotet mot svensk fotboll – det är de kriminellas pengar. Vi behöver en nationell tillståndsplikt för agenter där endast agenter med godkänd licens och registerkontroll får verka i Sverige. Vidare bör en offentlig agentförteckning inrättas så att allmänheten, klubbar och spelare kan se vilka agenter som är godkända. Dessutom bör penningtvättslagen⁵² omfatta agenter, precis som den idag omfattar mäklare och andra sektorer med höga kontantflöden. Så stärker vi fotbollen, ökar tilliten och skapar en offensiv i kampen mot organiserad brottslighet.

6.8 Översyn av brottsbalkens bestämmelser om stalkning

Den 1 oktober 2011 infördes brottet olaga förföljelse i brottsbalken, för att åstadkomma en höjd straffnivå för brottslighet som innefattar upprepade kränkningar av målsägandens integritet men där vart och ett av brotten är förhållandevis lindrigt.⁵³

Socialdemokraterna anser att tiden är kommen för en utvärdering av bestämmelserna för att säkerställa att avsikten med straffskärpningen uppnåtts.

⁵² Lag (2017:630) om åtgärder mot penningtvätt och finansiering av terrorism.

⁵³ 4 kap. 4 b § BrB, se prop. 2010/11:45 Förbättrat skydd mot stalkning.

6.9 Förbud mot militärliknande, halvautomatiska vapen vid jakt

Vapenutredningen överlämnade sitt slutbetänkande i maj 2024.⁵⁴ Utredningen framhöll att det var av stor vikt att motverka att våldsbejakande personer får tillgång till skjutvapen. Detta gäller såväl kriminella grupperingar som våldsbejakande extremister och andra personer som kan ha ett intresse av att använda våld och i synnerhet begå massskjutningar. Ju farligare skjutvapen, desto mer angeläget är det att vapnen inte kommer i olämpliga personers händer. Utredningen lämnade en rad förslag för att skärpa dagens regelverk.

Initialt var Moderaterna och Sverigedemokraterna motståndare till Vapenutredningens förslag varför de inte såg ut att komma att genomföras under denna mandatperiod. Efter våldsdådet i Örebro lämnade dock regeringen besked om att de ändrat sig. Regeringen har meddelat att de kommer att gå vidare med förslag om att förtydliga reglerna för lämplighetsprövning liksom begränsa tillgången till vissa halvautomatiska vapen såsom AR-15. Hittills har inga förslag presenterats.

Socialdemokraterna står bakom Vapenutredningens förslag om att militärliknande, halvautomatiska vapen bör förbjudas för jakt. Vidare anser vi att dagens lämplighetsbedömningar behöver skärpas. Inom ramen för en översyn av detta regelverk behöver t.ex. möjligheterna analyseras till ökade registerslagningar för att identifiera varningssignaler, i kombination med krav på fler personliga intervjuer. I de fall där t.ex. Plikt- och prövningsverket eller Svenska Jägarförbundet har kunskap om varningssignaler behöver de komma till beslutsfattares kännedom.

6.10 Våldsbejakande extremism och terrorism

Hotet från våldsbejakande extremism och terrorism har blivit alltmer komplext och svår-bekämpat. Mångfalden av digitala plattformar bidrar till att spridningen av våldsbejakande budskap och innehåll kan ske gränsöverskridande och i stor omfattning.⁵⁵ Ideologiskt motiverade brott och terrorism ryms inte längre enbart inom de tre tidigare dominerande extremistmiljöerna i Sverige, dvs. de våldsbejakande islamistiska, högerextremistiska och vänsterextremistiska miljöerna. Extremismen har nu genomgått en *hybridisering* där personer både i och utanför extremistmiljöerna plockar delar från olika extrema ideologier och konspirationsteorier och sätter samman dessa utifrån sin egen personliga världsbild och uppfattning om vem fienden är. I dag kommer attentatshotet både från terroristorganisationer och från ideologiskt motiverade ensamagerande gärningspersoner som kan utföra allvarliga attentat med relativt enkla medel. Våldsbejakande propaganda som olika aktörer sprider i sociala medier spelar en central roll både i radikaliseringsprocesser och i planeringen av våldsdåd.

I dessa frågor är nationell samling särskilt viktig. Såväl Säkerhetspolisen som Centrum mot våldsbejakande extremism (CVE) måste ha tillräckliga resurser och de allra bästa verktygen för att kunna upptäcka, förhindra och bekämpa terrorism. I förra årets budget avsatte Socialdemokraterna här särskilda medel för en extra satsning på CVE. I årets budget fortsätter vi den extra satsningen med 25 mnkr.

⁵⁴ En ändamålsenlig vapenlagstiftning (SOU 2024:31).

⁵⁵ Skr. 2023/24:56 Nationell strategi mot våldsbejakande extremism och terrorism – förebygga, förhindra, skydda och hantera.

Det växande hotet från våldsbejakande extremism har blivit särskilt tydligt i de digitala miljöerna. Under de senaste åren har mediernas granskningar och reportage gett en skrämmande inblick i hur unga människor radikaliserar i slutna digitala rum utan att vuxenvärlden hinner ingripa. Grupperingen 764 är ett exempel som visar på allvaret. Det handlar inte enbart om spridning av hat och våldsromantik, utan om nätverk vars verksamhet direkt påverkar unga att begå våldshandlingar och i värsta fall självmord. Det är tydligt att samhället behöver bli bättre på att förebygga, upptäcka och ingripa mot denna form av digital radikalisering. Föräldrar, skola, socialtjänst och civilsamhälle behöver stärkt stöd och fler verktyg. Insatserna måste omfatta både rättsväsendet och förebyggande aktörer. Vi behöver fler nätpoliser med särskild kompetens, ökade kunskaper om digitala miljöer i skolan samt utökat stöd till familjer. Här kan även folkbildningen spela en viktig roll genom att bidra med kunskap och gemenskap.

En annan särskild fråga gäller fenomenet med så kallade aktivklubbar. Säkerhetspolisen beskriver hur ”aktivklubbarna har en tydlig koppling till våldsbejakande högerextremism. Rasideologiska idéer är framträdande och fysisk träning används för att stärka gruppens våldskapital. Rörelsen präglas av starka maskulinitetsnormer.” Antalet aktiviteter fördubblades i landet under förra året och Aktivklubb Sverige fortsätter att växa. Verksamheterna är inte alltid enkla att avslöja och kommuner som hyr ut exempelvis gym eller idrottslokaler behöver fler verktyg för att upptäcka och stänga ner verksamheter. Nätverket har visat sig komma nära beslutsfattare på allra högsta nivå. Vi efterlyser en samlad kunskap om aktivklubbarna, högerextremismen och andra extrema rörelsers utbredning i Sverige idag och samtidigt behövs kunskap om det krävs uppdaterad lagstiftning.

6.11 Återkallelse av medborgarskap vid allvarlig brottslighet

I januari 2025 presenterade 2023 års fri- och rättighetskommitté sitt slutbetänkande.⁵⁶ Utredningen har bland annat sett över ifall grundlagsbestämmelserna kring medborgarskap bör ändras för att möjliggöra återkallelse för den med dubbla medborgarskap som har begått systemhotande brottslighet, brott mot mänskligheten eller vissa andra internationella brott eller andra mycket allvarliga brott. Utredningens förslag har remitterats och bereds nu inom Regeringskansliet.

Socialdemokraterna förde under kommitténs arbete fram att vi vill se en lösning som möjliggör återkallelse av medborgarskap för personer som begår den grävsta systemhotande kriminaliteten. En sådan grundlagsbestämmelse behöver dock samtidigt innehålla en begränsning så att inte vilket kriminellt eller oönskat beteende som helst kan ligga till grund för återkallelse. Grundlagen får då inte heller utformas så att framtida regeringar fritt kan tolka vad dessa begränsningar innebär. Givet de många komplexa frågor grundlagskommittén hade att utreda fanns det dessvärre inte tid att hitta en sådan lösning inom ramen för kommitténs utredningstid.

Vi socialdemokrater beklagar att det inte inom ramen för kommitténs arbete gick att hitta en brett förankrad lösning. Vi vill samtidigt understryka att den linje vi drivit i grundlagskommittén även gäller framåt. Det innebär att vi fortfarande är villiga att gå längre än den formulering som grundlagskommittén föreslagit under förutsättning att vi hittar en rättssäker och träffsäker lagteknisk lösning.

⁵⁶ Några frågor om grundläggande fri- och rättigheter (SOU 2025:2).

7 Polismyndigheten

7.1 Arbetet med att stärka svensk polis ska fortsätta

Polismyndighetens uppdrag är att upprätthålla allmän ordning och säkerhet samt att i övrigt tillförsäkra allmänheten skydd och annan hjälp.⁵⁷ Myndigheten har de senaste tio åren genomgått en stor omorganisation för att bättre möta samhällets behov. Samtidigt har polisen vuxit kraftigt och ett stort antal lagstiftningsförändringar genomförts för att ge polisen nya verktyg och befogenheter. Framåt är det viktigt att detta målinriktade reformarbete fortsätter. Principerna bakom polisens omorganisation ska värnas och resurser styras mot lokalpolisområdesnivån för en mer lokalt närvarande polis i hela landet.

7.2 Nytt mål om 50 000 polisanställda år 2032

Den socialdemokratiskt ledda regeringen beslutade målet att Polismyndigheten vid utgången av 2024 skulle ha 10 000 fler anställda än vid ingången av 2016.⁵⁸ Målet nåddes i mars 2024 vilket utgör en viktig kriminalpolitisk framgång.⁵⁹ Framåt behöver nu polisen dock växa ytterligare.

Socialdemokraterna anser att målsättningen bör vara att polismyndigheten år 2032 ska ha 50 000 anställda, varav minst 34 000 ska vara poliser.

7.3 Moratorium mot ytterligare nedläggningar av polisstationer

En vidare förutsättning för att Polismyndigheten ska klara sitt uppdrag är att man finns långsiktigt och kontinuerligt närvarande i hela landet. Polisen behöver vara en del av samhället, identifiera problemområden och arbeta proaktivt för att förhindra brott. Personkännedom och relationer är en viktig del i det polisiära arbetet och måste prioriteras högt. Så kan polisen skapa förtroende och bryta den tystnadskultur som annars breder ut sig.

Trots att Polismyndigheten vuxit kraftigt de senaste åren har den regionala centraliseringen fortsatt, vilket inneburit att flera polisstationer lagts ned. Utvecklingen undergräver den lokala tryggheten och medborgarnas tillgång till polisiär service. Socialdemokraterna anser att gränsen nu är nådd och vill se ett akutstopp (moratorium) för ytterligare nedläggningar av polisstationer. Inga ytterligare stationer bör få läggas ned innan en utredning har kartlagt behoven av polisstationer och lokala besökspunkter samt tydliggjort Polismyndighetens regionala ansvar. En sådan utredning bör också analysera konsekvenserna av nyligen genomförda och nu planerade nedläggningar.

7.4 Reglerad inställelsetid och bättre kontaktmöjligheter

För att på sikt säkerställa en långsiktigt och kontinuerligt närvarande polis i hela landet behöver vidare en ordning med reglerad inställelsetid utredas. Idag finns en liknande

⁵⁷ 1 § polislagen (1984:387).

⁵⁸ *Polisens resursfördelning och personaltillväxt* (BRÅ rapport 2023:2).

⁵⁹ Prop. 2024/25:1 utgiftsområde 4 s. 42.

ordning inom räddningstjänsten, där lagen stadgar att insatser ska kunna påbörjas inom ”godtagbar tid och genomföras på ett effektivt sätt”.⁶⁰ Det här är ett viktigt styrmedel och innebär att man inom räddningstjänsten kontinuerligt mäter och utvärderar organisationens funktion. Inställelsetiden varierar naturligtvis beroende på kommun och geografiskt område, men oftast klarar man tider under 15 minuter. Socialdemokraterna anser att en motsvarande ordning bör utredas för polismyndigheten. Det ska finnas poliser lokalt närvarande med rimliga inställelsetider i alla Sveriges kommuner.

Vidare behöver möjligheterna att anmäla brott och komma i kontakt med polisen förbättras. Många personer, särskilt från underprivilegierade områden, beskriver att de inte känner till vart man ska vända sig när man utsätts för eller bevittnar brott. I kombination med långa svarstider leder det till att viktig information inte når fram. Förutom att förstärka den lokala närvaron med fler områdespoliser måste polisen se till att möjligheterna att på plats få hjälp att upprätta anmälan eller ge information förbättras betydligt. Detta kan ske med hjälp av mobila team, men i särskilt utsatta områden är en lokal polisstation att föredra.

7.5 Polisens verktyg i brottsbekämpningen

De senaste åren har polisen fått allt fler, allt bättre verktyg för brottsbekämpningen. Det handlar t.ex. om utökade möjligheter till hemlig dataavlyssning och dataavläsning, om kameraövervakning och om tillgång till krypterad information från exempelvis EncroChat. Tillsammans med åklagare har möjligheterna att meddela s.k. vistelseförbud och säkerhetszoner införts och man har genom nya förverkandelagstiftningen fått långt mer effektiva möjligheter att beslagta och förverka kriminellas egendom.

Allt detta är bra, och måste fortsätta. Genom att ligga i teknisk och juridisk framkant kan polisens och rättsväsendets tryck mot framförallt de kriminella gängen och den organiserade brottsligheten öka. Rättsväsendets myndigheter behöver i tät dialog med regering och riksdag fortsätta anpassa gällande regler och finansiering efter utvecklingen.

Samtidigt måste utvecklingen nogsamt följas upp. Polismyndighetens nya befogenheter innebär närmast per definition inskränkningar på andra politiska värden, särskilt den personliga integriteten. Lagstiftningen bör därför också som huvudregel vara tidsbegränsad.

7.6 Utökade möjligheter till användning av övervakningskameror

Den 1 juli 2025 ersattes polisens tidigare register över DNA-profiler, fingeravtryck och signalement av ett nytt biometriregister. Den nya lagstiftningen är resultatet av ett längre utrednings- och lagstiftningsarbete för att bättre tillvarata den nya teknikens möjligheter.⁶¹ Möjligheten att identifiera personer med hjälp av biometri har de senaste åren ökat avsevärt, liksom förutsättningarna att identifiera personer med hjälp av DNA. Det finns idag också helt andra möjligheter att identifiera okända gärningsmän med hjälp av program för ansiktsgenkänning liksom genom automatiserade jämförelser av röst och handstil. En effektiv användning av moderna undersökningstekniker som baseras på

⁶⁰ 3 § lag (2003:778) om skydd mot olyckor.

⁶¹ Prop. 2024/25:37 Biometri i brottsbekämpningen.

vetenskaplig grund är därför av väsentlig betydelse för att effektivt kunna utreda och beivra brott.

Ett särskilt användningsområde för biometriregistret gäller polisens möjligheter att använda uppgifter i registret för realtidsjämförelser med data från övervakningskameror. Teknikutvecklingen på detta område har gått snabbt och det är idag möjligt att med hjälp av t.ex. automatiserad ansiktsgenkänning, på distans, identifiera en brottsmisstänkt person som passerar en kamera. Det är uppenbart att sådan realtidsidentifiering vore av stor vikt för de brottsbekämpande myndigheterna, inte minst i samband med terrorattacker och i arbetet med att bekämpa den växande gängkriminaliteten. Genom sådan övervakning av t.ex. kända platser för nyrekrytering av unga, öppna drogsener, flygplatser och tågstationer kan fler kriminella identifieras, gripas och lagföras.

Idag saknas tyvärr såväl lagstiftning som polisiär infrastruktur för att i tillräcklig grad, och på ett rättssäkert sätt, realisera potentialen i ett sådant system. Här behöver regeringen vidta åtgärder för att sätta en ny ordning där polis och säkerhetspolis kan ansöka om tillstånd för biometrisk fjärridentifiering i realtid.

7.7 Polisens utrustning och arbetsvillkor

Under de senaste åren har polisorganisationen vuxit kraftigt. Det är i grunden positivt och är ett resultat av kloka beslut av socialdemokratiska regeringar: fler poliser ska ge mer närvaro, snabbare utredningar och högre trygghet. Samtidigt har återkommande rapporter pekat på brister i grundläggande utrustning: uniformspersedlar, bärsystem, skyddsutrustning och fordonsanpassningar. Det är viktigt att se till att effekterna av den historiskt stora utbyggnaden av polisen inte hämmas av denna typ av brister.

Vidare behöver polismyndigheten fortsatt jobba med de anställdas villkor och arbetsmiljö. Polisanställda och andra grupper av myndighetspersoner ska kunna utföra sitt arbete utan att vara oroliga för sin trygghet. Ett stärkt medarbetarskydd måste fortsatt vara i fokus.

7.8 Mångfald inom polisen

En central fråga för polisens legitimitet är att personalens sammansättning speglar befolkningen avseende kön och etnicitet. Trots att vissa insatser har gjorts ser vi inte en önskvärd utveckling i detta avseende. Polismyndigheten och pliktverket behöver således intensifiera detta arbete. En bred rekryteringsbas ger bättre möjligheter för att polisen har rätt kompetens avseende kulturell och språklig förståelse med de förbättrade förmågor detta ger i såväl brottsbekämpande som förebyggande arbete.

7.9 Behov av ökad polisiär grundforskning

Svensk polisiär grundforskning är i ett internationellt perspektiv eftersatt. Det finns på vissa lärosäten goda intentioner, och inte minst på våra polisutbildningar har en lovvärd forskningsmiljö börjat växa fram. Ett större helhetsgrepp behöver dock tas för att skapa en mer stabil akademisk grund för ett evidensbaserat polisarbete. Möjligheten att förlänga

polisutbildningen och ge den akademisk status skulle kunna ge bättre förutsättningar för forskning såväl som att bättre förbereda studenterna för vad yrket i praktiken kräver.

7.10 Enheter mot kriminalitet online ("nätpoliser")

Som beskrivits ovan (avsnitt 4.5) behöver polisen och samhället stärka sin närvaro i onlinemiljö. De senaste åren har kriminella nätverk, terrorgrupper och extremister av olika slag stärkt sin närvaro i våra barn och ungas onlinevardag. Flera uppmärksammade rapporter visar på hur högerextrema i spel och chattar kränker och hatar och rekryterar. Fenomenet "Crime as a service" eller "Violence as a service" har spridit sig, vilket innebär att gäng öppet i forum kan annonsera sina uppdrag och sen i krypterade appar dra in barn och unga i grov brottslighet. För att möta utvecklingen måste lagstiftningen uppdateras och svensk polis ges rätt verktyg.

Socialdemokraterna föreslår mot denna bakgrund att särskilda enheter inrättas inom polisen för arbete mot kriminalitet i onlinemiljö.

7.11 Spetskompetens vad gäller mäns våld mot kvinnor

För den som utsätts för brott i nära relation är ofta polisen den första kontakten. Spetskompetens inom detta område är därför nödvändig. Vi ser med oro på att polisen nu avslutar riktade projekt mot brott i nära relation, då man vet att erfarenhet och särskild kompetens är avgörande för att rädda liv. Polisen måste handlägga mäns våld mot kvinnor på samma sätt som andra grova brott. Särskilt fokus ska sättas på gärningsmannen, även om brottsoffret självklart även fortsättningsvis ska få det stöd som behövs. Vi ser med oro på att polisens arbete mot synnerligen hänsynslösa gärningsmän som utövar våld i nära relationer eller genom människohandel har nedprioriterats. Regelverket kring hemliga tvångsmedel behöver här ses över för att säkerställa att det är ändamålsenligt i förhållande till polisens behov.

Också specialistgrupperna mot prostitution har försvunnit under de senaste åren. Att pausa denna verksamhet eller "lägga in den i linjen" innebär ofta att kompetens och arbetssätt försvinner – förmågor som är svåra att bygga upp igen. Även de nödvändiga samverkansprocesserna omöjliggörs när inte en kontinuerlig motpart finns.

Därför vill Socialdemokraterna att specialistgrupper vad gäller våld i nära relation och prostitution inrättas i varje polisregion.

8 Ekobrottsmyndigheten

8.1 Värna och satsa på Ekobrottsmyndigheten

I juni 2023 beslutade regeringen att tillsätta en utredning för att se över Ekobrottsmyndighetens uppdrag och organisation.⁶² Mellan raderna framgick att regeringen funderade kring att avveckla myndigheten.

Socialdemokraterna motsätter sig en sådan nedläggning. Ekobrottsmyndigheten har en unik roll att spela som expert på att bekämpa näringslivskriminalitet, som utgör en allt större del av den organiserade kriminalitetens verksamhet. Kriminella nätverk tvättar pengar, undviker skatt och bedriver tvivelaktiga verksamheter. Att se och förstå de företag som på ytan bedriver helt legitim verksamhet men samtidigt fyller centrala funktioner i det kriminella ekosystemet är svårt och kräver en särskild, ofta ingående branschkunskap och riktade verktyg och förmågor.

Att i detta läge lägga ned Ekobrottsmyndigheten är därför helt feltänkt. I myndigheten finns en unik kompetens och erfarenhet som riskerar förloras vid en nedläggning. Kvalificerade åklagare och analytiker kan komma att söka sig till den privata sektorn. Vi såg hur många år det tog att komma till rätta med polisen efter den stora omorganisationen. Vi ska inte göra om samma misstag igen. Istället behöver vi nu satsa på och utveckla myndighetens verksamhet.

9 Kriminalvården

9.1 Snabbare utbyggnad av anstalter och häkten

Kriminalvården ansvarar för Sveriges fängelser, frivård och häkten. Att myndigheten fungerar väl är en förutsättning för att dessa verksamheter ska kunna fylla sina helt grundläggande funktioner i det svenska rättsväsendet. Ytterst handlar det om att skydda samhället medan dömda personer avtjänar sina straff och förbereds för ett liv i frihet. Traditionellt har den svenska kriminalvården varit ett internationellt föredöme på grund av sin förmåga att verkställa straff och samtidigt säkerställa att de intagna använder tiden på anstalt för att komma ”bättre ut”.

De senaste åren har Kriminalvården befunnit sig i en historisk expansion. Straffskärpingar har, tillsammans med att fler dömts för grövre brott, inneburit att landets anstalter och häkten sedan 2019 varit permanent överbelagda samtidigt som myndigheten arbetat intensivt med att växa.⁶³ Under perioden jan. 2020–sep. 2024 har arbetet lett till att myndigheten ökat sin kapacitet med 2 310 anstaltsplatser och 1 165 häktesplatser vilket framförallt tillskapats genom dubbelbeläggning i befintliga celler. Endast en mindre del har tillskapats i nya eller utbyggda anstalter.⁶⁴

⁶² Kommittédirektiv 2023:90 Översyn av Ekobrottsmyndigheten – förbättrade förutsättningar att bekämpa den ekonomiska brottsligheten.

⁶³ Kriminalvården, *Kriminalvård och statistik 2023* (2024).

⁶⁴ Utredningen om en snabbare utbyggnad av häkten och anstalter (Ds 2024:25).

Framåt förväntas inflödet av klienter öka ytterligare. Enligt sin senaste kapacitetsrapport planerar Kriminalvården för 29 000 platser i anstalt och häkte år 2034, vilket innebär en tredubbling jämfört med dagens antal.⁶⁵ Särskilt för anstaltsplatserna handlar det om en dramatisk utbyggnad. Det är uppenbart att nuvarande utbyggnadstakt är otillräcklig mot bakgrund av prognosen framåt.

En faktor som fördröjer takten i utbyggnaden är den ordning som idag tillämpas vad gäller upphandlingar av nybyggnation. Kriminalvården beskriver själva i sin senaste kapacitetsrapport hur man först tecknar en överenskommelse med en kommun om en specifik fastighet, sedan upphandlar den kommande fastighetsägaren och först därefter upphandlar själva byggnationen.⁶⁶ Myndigheten beskriver hur ett alternativ till denna ordning skulle kunna vara att istället rikta ett särskilt samhällsuppdrag till en myndighet eller bolag med ett utpekat uppdrag att stödja Kriminalvårdens expansion. En jämförelse görs med Försvarsmaktens pågående etablering av nya regementen där Fortifikationsverket arbetar enligt ett sådant uppdrag.

Socialdemokraterna anser att regeringen bör lyssna på Kriminalvården och ge Specialfastigheter AB ett sådant samhällsuppdrag. För att säkerställa att kriminalvården finns i hela landet bör regeringen vidare ta en fördjupad dialog med kommuner i Sverige som är intresserade av nya eller utbyggda anstalter och häkten. Givetvis bör i detta akuta läge varje projekterat och planerat anstaltsbygge nyttjas maximalt.

Med ett tydligare politiskt ledarskap kan en ökad utbyggnadstakt uppnås.

9.2 Värna Kriminalvårdens uppdrag

En konsekvens av situationen med permanenta överbeläggningar är att anställda och intagna pressas. På flera anstalter beskrivs stora utmaningar med att bedriva det återfallsförebyggande arbetet och hur klienterna inte alltid kan erbjudas meningsfull sysselsättning. Det är en stor utmaning att rekrytera personal i tillräcklig takt, personalomsättningen är hög och det råder en obalans mellan andelen erfarna och nyanställda medarbetare. Såväl fackförbunden Seko och ST som Akavia larmar om allt mer hot och otillåten påverkan mot medarbetare. Kriminalvårdarna behöver ges en god arbetsmiljö och långsiktiga förutsättningar i sitt arbete. En hållbar personalförsörjning, där både grundutbildning och fortbildning är en självklar del, är avgörande för att möta intagna med olika bakgrunder och behov. Utan rätt kunskap och stöd riskerar personalen att stå oförberedda i svåra situationer, vilket kan skapa otrygghet och negativa kulturer på avdelningarna.

År 2024 granskade Riksrevisionen Kriminalvårdens behandlingsverksamhet.⁶⁷ Riksrevisionens övergripande slutsats var att verksamheten ”inte fullt ut bedrivs på ett effektivt sätt” och att det huvudsakliga skälet var brister vad gäller personal och lokaler. Enligt Riksrevisionen har Kriminalvården svårt att upprätthålla den stödjande miljön i anstalterna som klienter behöver för att fullt ut kunna tillgodogöra sig behandlingsprogrammen. Socialdemokraterna är mycket oroade över en utveckling där kriminalvården riskerar att förändras till att bara handla om förvaring, likt ett straffverk – en plats där destruktiva machonormer, antidemokratiska åsikter och radikalisering kan spridas. Det är helt nödvändigt att takten i utbyggnaden höjs och insatser vidtas för att

⁶⁵ Kriminalvårdens kapacitetsrapport 2025–2034 (mars 2025).

⁶⁶ Kriminalvårdens kapacitetsrapport 2025–2034 (mars 2025).

⁶⁷ Verktyg för förändring – Kriminalvårdens behandlingsverksamhet (RiR 2024:13).

säkra och utveckla Kriminalvårdens historiskt sett framgångsrika återfallsförebyggande arbete.

Att få intagna att delta i behandlingsverksamheten är också en fråga om incitament. Under föregående mandatperiod skärptes därför också regelverket.⁶⁸ Lagändringen innebär bland annat att kopplingen stärkts mellan deltagande och möjligheten till villkorlig frigivning. Dessa lagändringar har fått effekt och lett till en ökad motivation för klienter att delta. När det arbetet nu tas vidare anser Socialdemokraterna att riksdagen bör slå fast som målsättning att 90 procent av klienterna med en strafftid överstigande ett år ska påbörja ett behandlingsprogram under sin verkställighet. En stärkt samverkan mellan Kriminalvården och Arbetsförmedlingen är sedan avgörande för att fler kriminalvårdsklienter ska kunna slussas in i samhället och kunna skapa sig ett gott liv fritt från kriminalitet. Om grundorsaken till brotten har varit beroendesjukdomar, neuropsykiatriska tillstånd eller samsjuklighet behöver klienten också kunna garanteras en sammanhållen vårdkedja. Det är tydligt att den återfallsförebyggande hälso- och sjukvården behöver stärkas och bättre ske sammanhängande från verkställighetens start i anstalt till frivård och inslussning och vidare i det fria livet i samhället.

Socialdemokraterna anser också att särskild uppmärksamhet behöver riktas mot kvinnostanstalterna. Beläggningsgraden på de fasta platserna, som tidigare låg runt 70 procent, har ökat markant och ligger nu ofta över 100 procent. Anställda påpekar samtidigt att det har skett ett skifte när det gäller klienternas brottsbakgrund. Tidigare dömdes kvinnor främst för narkotikarelaterade brott, medan de nu allt oftare är inblandade i gängkriminalitet, vilket gör det svårt för kriminalvården att få ihop bra sammansättningar ute på avdelningarna. Dessutom är de kvinnliga klienterna ofta i sämre psykiskt skick när verkställigheten startar. Det är inte ovanligt att kvinnorna i grunden är brottsoffer, som tidigare i livet blivit utsatta för övergrepp, och de har också ofta lyckats gå under rättssamhällets radar en längre tid innan kriminalitet upptäcks och straff utfärdas.

9.3 Ökade resurser för utbildning och vidareutbildning för Kriminalvårdens anställda

När Kriminalvården nu snabbt behöver expandera finns utökade behov av utbildning och fortbildning. Det gäller inte minst för den helt nya verksamheten med särskilda ungdomsavdelningar. Socialdemokraterna avsätter i detta syfte 200 mnkr.

9.4 Barn med anhöriga i fängelse

Barn som har en anhörig i fängelse kan behöva särskilt stöd. Frivilligorganisationen Buff gör ett viktigt och bra arbete. Men även Kriminalvården har jobbat aktivt med frågor om bemötande av barn, till exempel när man ska hälsa på en anhörig, och information på Kriminalvårdens webbplats. Vad gäller barns besök hos anhörig i anstalt ska alltid barnets bästa vara avgörande i beslut om eller hur besöket ska ske.

⁶⁸ Prop. 2020/21:18 En tydligare koppling mellan villkorlig frigivning och deltagande i återfallsförebyggande åtgärder.

9.5 Kriminalvårdens särskilda ungdomsavdelningar

Regeringen har meddelat att man avser att lämna en proposition utifrån förslagen i *Utredningen om frihetsberövande påföljder för unga*⁶⁹, vilket innebär att Kriminalvården ska överta huvudmannaskapet för de barn och unga som tidigare dömdes till sluten ungdomsvård vid Statens institutionsstyrelse (SiS). I september 2023 gav regeringen också Kriminalvården i uppdrag att förbereda inrättandet av särskilda ungdomsenheter.⁷⁰

Socialdemokraterna delar bedömningen att det är bra att låta Kriminalvården överta ansvaret för de ungdomar som idag avtjänar straff vid SiS. Dessa ungdomar utgör idag en liten del av SiS hela verksamhet och bör inte vårdas med SiS övriga klienter. Samtidigt är det viktigt att de nya ungdomsenheter som utvecklas inom Kriminalvården möter ungdomarnas behov. Återfallsfrekvensen är idag mycket hög och ska den sjunka behöver ungdomarna se att livet kan ta en ny vändning. Kriminalvård av unga ställer andra krav än när det gäller vuxna och det är viktigt att Kriminalvården ges resurser att utveckla verksamheten för denna nya målgrupp. Inte minst handlar det om att säkerställa att utbildningen fungerar och att lärare finns på plats, men det gäller också att hälso- och sjukvård och andra sociala stödinsatser fungerar. Livet efter avtjänat straff ser ofta annorlunda ut där det måste finnas ett tydligt fokus på vidare arbete och studier.

10 Säkerhetspolisen

10.1 Säkerhetspolisens informationshantering

När säkerhetshoten ökar behöver myndigheterna utökade möjligheter att skydda vårt land och svenska medborgare. De senaste åren har Säkerhetspolisen genomgått en expansion som behöver fortsätta gå i takt med utvecklingen. Även lagstiftningen måste hänga med. En viktig förändring för att Säkerhetspolisen ska kunna utföra ett bra och effektivt arbete i en ny och allt mer digitaliserad tid med tillgång till allt större datamängder är en moderniserad lagstiftning för informationshantering. Därför vill vi socialdemokrater att regeringen skyndsamt går vidare med Informationshanteringsutredningens förslag.⁷¹

Teresa Carvalho (S)

Heléne Björklund (S)

Anna Wallentheim (S)

Sanna Backeskog (S)

Petter Löberg (S)

Mattias Vepsä (S)

Lars Isacsson (S)

⁶⁹ En översyn av regleringen om frihetsberövande påföljder för unga (SOU 2023:44).

⁷⁰ Uppdrag att förbereda inrättandet av särskilda enheter för unga i åldern 15–17 år inom Kriminalvården (Ju2023/02157).

⁷¹ Säkerhetspolisens behandling av personuppgifter (SOU 2025:49).

